

**REKREATİF ETKİNLİKLERE KATILAN
SPOR BİLİMLERİ FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN
ÇEVRESEL DUYARLILIK DÜZEYLERİNDEKİ FARKIN
BELİRLENMESİ (NİĞDE İLİ ÖRNEĞİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ENDER KARAGÜLLE

**MERSİN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR
ANABİLİM DALI**

**MERSİN
TEMMUZ - 2020**

**REKREATİF ETKİNLİKLERE KATILAN
SPOR BİLİMLERİ FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN
ÇEVRESEL DUYARLILIK DÜZEYLERİNDEKİ FARKIN
BELİRLENMESİ (NİĞDE İLİ ÖRNEĞİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ENDER KARAGÜLLE

**MERSİN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR
ANABİLİM DALI**

**Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Can KOÇ**

**MERSİN
TEMMUZ - 2020**

ETİK BEYAN

Mersin Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliğinde belirtilen kurallara uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada,

- Tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlâk kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- Atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak kullandığımı,
- Kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- Bu tezin herhangi bir bölümünü Mersin Üniversitesi veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı,
- Tezin tüm telif haklarını Mersin Üniversitesi'ne devrettiğimi beyan ederim.

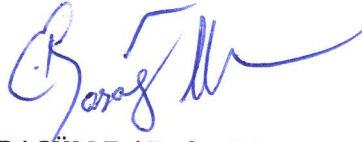
ETHICAL DECLARATION

This thesis is prepared in accordance with the rules specified in Mersin University Graduate Education Regulation and I declare to comply with the following conditions:

- I have obtained all the information and the documents of the thesis in accordance with the academic rules.
- I presented all the visual, auditory and written informations and results in accordance with scientific ethics.
- I refer in accordance with the norms of scientific works about the case of exploitation of others' works.
- I used all of the referred works as the references.
- I did not do any tampering in the used data.
- I did not present any part of this thesis as an another thesis at Mersin University or another university.
- I transfer all copyrights of this thesis to the Mersin University.

13/07/2020

İmza / Signature

Ender KARAGÜLLE / Ender KARAGULLE

ÖZET

REKREATİF ETKİNLİKLERE KATILAN SPOR BİLİMLERİ FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN ÇEVRESEL DUYARLILIK DÜZEYLERİNDEKİ FARKIN BELİRLENMESİ (NİĞDE İLİ ÖRNEĞİ)

Çevresel duyarlılık her bireyi ilgilendiren ve yeni nesilleri de etkisi altına bir konu olmalıdır. Bu bilincin büyük kitlelere yayılması ile birlikte her anlamda daha kaliteli bir yaşantıya sahip olunacağı söylenebilir. Yapılan bu araştırmada amaç, rekreatif faaliyetlere katılan spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin çevresel duyarlılık düzeylerindeki farkın belirlenmesidir. Çalışmaya Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesinde öğrenim gören 35 deney ve 35 kontrol grubu olmak üzere toplam 70 öğrenci gönüllü olarak katılmıştır. Deney grubu 8 hafta boyunca haftada bir kez olmak üzere birbirinden farklı rekreatif etkinliklere dahil edilmiş, kontrol grubu ise bu süre içerisinde hiçbir etkinliğe katılmamıştır. Veri toplama aracı olarak, “Kişisel Bilgi Formu” ve üç alt boyuttan oluşan “Çevresel Duyarlılık Ölçeği” kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistiksel yöntemleri olarak sayı, yüzde, ortalama, standart sapma kullanılmıştır. Araştırma değişkenleri için normal dağılım testi uygulanmış ve normal dağılım gösterdiği tespit edilmiştir. İki bağımsız grup arasında niceliksel sürekli verilerin karşılaştırılmasında t-testi, tekrarlı ölçümler arasındaki değişim eşleşmiş grup t-testi ile analiz edilmiştir. İstatistiksel analiz sonucunda deney grubunun son testinde öneri alt boyutu, genel bilgi alt boyutu, kişisel davranış alt boyutu ve çevresel duyarlılık puanlarının ön test sonuçlarına göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde arttığı belirlenirken, kontrol grubunda ön test son test arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p<0,05$). Ayrıca deney grubunun öneri alt boyutu, genel bilgi alt boyutu, kişisel davranış alt boyutu ve çevresel duyarlılık puanlarının son testlerde kontrol grubuna göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde yüksek olduğu belirlenmiştir. Sonuç olarak, üniversite öğrencilerine uygulanan sekiz haftalık rekreatif etkinliklerin çevresel duyarlılık düzeyine etkisi olduğu söylenebilir.

Anahtar kelimeler: Rekreasyon, Öğrenci, Çevresel Duyarlılık,

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Can KOÇ, Mersin Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Mersin.

ABSTRACT

PARTICIPATED IN RECREATIONAL ACTIVITIES FACULTY OF SPORTS SCIENCE STUDENTS DETERMINING THE DIFFERENCE IN ENVIRONMENTAL SENSITIVITY LEVELS (NIGDE CITY EXAMPLE)

Environmental awareness will concern every individual and will be put under the influence of new generations. It can be said that with this awareness spreading to large masses, a better quality life will be achieved in every sense. The purpose of this study is to determine the difference according to the environmental sensitivities of the students of the faculty of sports sciences. A total of 70 students, 35 experimental and 35 control groups studying at the Faculty of Sport Sciences at Niğde Ömer Halisdemir University participated in the study voluntarily. The experimental group was included in different recreational activities once a week for 8 weeks, while the control group did not participate in any activities during this period. "Personal Information Form" and "Environmental Sensitivity Scale" consisting of three sub-dimensions were used as data collection tool. Number, percentage, average, standard deviation as descriptive methods methods in the evaluation of data. Normal distribution test was applied for the research variables and it was determined that it showed normal distribution. In the comparison of quantitative continuous data between two independent groups, the t-test was analyzed using the paired group t-test between the repeated measurements. As a result of the statistical analysis, it was determined in the post-test of the experimental group that the suggestion sub-dimension, general information subdimension, personal behavior subdimension and environmental sensitivity scores increased statistically significantly compared to the pretest results ($p < 0.05$). In addition, the suggestion subdimension, general information sub-dimension, personal behavior sub-dimension and environmental sensitivity scores of the experimental group were found to be statistically significantly higher in the post-tests compared to the control group. As a result, it can be said that eight-week recreational activities applied to university students have an impact on environmental sensitivity level.

Key words: Recreation, Student, Environmental Awareness

Advisor: Assist. Prof. Dr. Mustafa Can KOÇ, Mersin University, Faculty of Sport Sciences, Mersin.

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans öğrenimime başladığım günden bu yana bilgi deneyim ve tecrübelerinden faydalandığım ayrıca tez araştırma konusunun seçimi ve tezin hazırlanmasında bilgi ve yol göstericiliği ile desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen kıymetli danışmanım sayın Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Can KOÇ' a şükran ve saygılarımı sunarım.

Rekreatif etkinliklerin uygulanması sırasında hiçbir zaman yardımlarını esirgemeyen sayın Doç. Dr. Z. Burak AKTUĞ, Öğr. Gör. Kamil CESUR ve Sayın Öğr. Gör. Ali TUNÇ' a saygılarımı sunarım.

Yapılan bu araştırmanın uygulaması sırasında yardımlarını esirgemeyen Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi yönetimi ve değerli öğretim elemanlarına saygılarımı sunarım.

Bu araştırma kapsamında uyguladığımız anketlere ve rekreatif etkinliklere katkı ve katılım sağlayan tüm Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerine teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
İÇ KAPAK	
ONAY	
ETİK BEYAN	
ÖZET	i
ABSTRACT	ii
TEŞEKKÜR	iii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLolar DİZİNİ	vi
ŞEKİLLER DİZİNİ	vii
KISALTMALAR ve SİMGELER	viii
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Problem Cümlesi	3
1.4. Alt Problemler	3
1.5. Araştırmanın Önemi	3
1.6. Araştırmanın Sayıtları	5
1.7. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları	5
2. KAYNAK ARAŞTIRMALARI	6
2.1. Çevrenin Tanımı	6
2.1.1. Fiziki Çevre	7
2.1.2. Sosyal Çevre	7
2.2. Çevre Bilinci	8
2.3. Ekolojik Farkındalık	9
2.4. Sürdürülebilir Çevre Anlayışı	10
2.5. Çevre Okur Yazarlığı	11
2.6. Çevre Eğitimi	12
2.7. Sürdürülebilir Kalkınma	14
2.8. Çevresel Değerlerin Biçimlenmesinde Kültür ve Dünya Görüşünün Rolü	15
2.9. Çevre Sorunları ve Türkiye' de Çevre Politikalarının Gelişimi	17
2.10. Zaman, Boş Zaman ve Serbest Zaman	17
2.10.1. Zaman Kavramı	18
2.10.2. Serbest Zaman Kavramı	20
2.10.3. Boş Zaman Kavramı	21
2.11. Rekreasyon Kavramı	22
2.12. Rekreasyon İhtiyacı	23
2.13. Rekreasyon Etkinlik Alanları	25
2.14. Açık Hava Rekreasyonu	26
2.15. Rekreasyon ve Spor İlişkisi	28
3. YÖNTEM	30
3.1. Araştırmanın Modeli	30
3.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	31
3.3. Veri Toplama Araçları	31
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu	32
3.3.2. Çevresel Duyarlılık Ölçeği	32
3.4. Süreç/İşlem	32
3.5. Verilerin Analizi	33
4. BULGULAR	34
5. TARTIŞMA	37

6. SONUÇ VE ÖNERİLER	40
KAYNAKLAR	41
EKLER	49
ÖZGEÇMİŞ	51

TABLolar DİZİNİ

	Sayfa
Tablo 4.1. . Normal Dağılım, Basıklık, Çarpıklık Testi	34
Tablo 4.2. Çevresel Duyarlılık Puanlarının Gruplara Göre Farklılaşma Durumu	35
Tablo 4.3. Deney Grubu Öntest ve Sontest Ölçümleri	36
Tablo 4.4. . Kontrol Grubu Öntest ve Sontest Ölçümleri	36

ŞEKİLLER DİZİNİ

	Sayfa
Şekil 2.1. Zaman Kullanım Bölümleri	19
Şekil 2.2. Serbest Zaman, Boş Zaman ve Rekreasyon İlişkisi	22
Şekil 2.3. Rekreatif Etkinlik Alanlarının Sınıflandırılması	26
Şekil 3. 1. Ön Test Son Test Kontrol Gruplu Seçkisiz Desen	31

KISALTMALAR ve SİMGELER

Kısaltma/Simgesi	Tanım
ÇDÖ	Çevresel Duyarlılık Ölçeği
ÖB	Öneri Boyutu
GBB	Genel Bilgi Boyutu
KDB	Kişisel Davranış Boyutu
TDK	Türk Dil Kurumu
WCED	World Commission on Environment and Development (Dünya Çevre Kalkınma Komisyonu)
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü)
STK	Sivil Toplum Kuruluşu

1. GİRİŞ

Bu bölümde problem durumu, araştırmanın amacı, problem cümlesi ve alt problemler, araştırmanın önemi, sayıtlar ve sınırlılıklar alt başlıklar halinde yer almaktadır.

1.1. Problem Durumu

Tarih sahnesine çıktığı günden itibaren hayatta kalma mücadelesine toplayıcılık ve avcılıkla başlayan insanoğlu, bu süreç içerisinde zorunlu olarak çevre ile etkileşim içerisinde olmuştur. Varoluş sürecinde ateşin bulunması, teknik aletlerin yapımı ve bunlarla birlikte ortaya çıkan yerleşik yaşam ihtiyacı canlı ve cansız varlıkların hepsinin yer aldığı “ekosistem” denen yapıda değişimi de beraberinde getirdiği görülür. Değişimin hissedildiği andan itibaren bireysel bir sorumluluk olan çevrecilik kavramı, sadece canlı türlerinin korunması ve tüketim kaynaklarının verimli kullanılması gibi dar bir kapsama sahipken, doğal kaynakların tüketilmesi sonucu insan neslinin de yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalması sonucu “doğal ortamın korunması” kavramını da kapsamı içine almıştır. Doğal ortamın korunması kavramının en önemli unsurlarından birisi de bu araştırmanın da konusu olan çevresel duyarlılıktır. 1960’lı yıllarda çevre sorunlarının temelinde yatan ana problemin insan faktörü olduğu gerçeğinin saptanması ile ortaya atılan çevresel duyarlılık kavramı, bireyin içinde bulunduğu dünyanın farkında olması ve bu farkındalık neticesinde çevreye dair olumlu tutum ve davranışlar sergilemeyi amaçlayarak, çevre sorunları karşısında pozitif yönlü davranışlar göstermeye istekli olma biçimidir (Selim, Karakuş, Elkan ve Selim, 2011; ak. Şan, 2014, s.10). Çevresel duyarlılık kavramının temelini oluşturan ve günümüz toplumlarının yaşam biçimlerini etkileyen güncel konulardan biri ise çevredir. İnsanların çevreleri ile olan ilişkileri değişik anlam ve biçimlerde yorumlandığından, bireyler arasında çevre sözcüğü öznel değerlendirmeler ile farklı algılamalara yol açmaktadır. Kimi insanların umutla yaklaştığı ve olmazsa olmazlarından olan çevre, kimi insanlar içinse bir zorluk ve mücadele göstergesidir (Demirel, 2009, s.28). Bu bakımdan çevre farklı duygu ve düşüncelere hitap eden çok özellikli bir yapıya sahiptir. Çevrenin tanımına bakacak olursak, çevre; insan ve dışındaki bütün canlılar ile birlikte doğa ve doğadaki insan yapısı öğelerin bütünüdür (Karaküçük, 2008, s.216). Bir başka tanımı ile çevre; canlıların anne karnına düştüğü günden ölene kadar temaslarını sürdürdükleri ve karşılıklı etkileşimde bulundukları biyolojik, fiziki, sosyal ve ekonomik ortamdır (2872 Sayılı Çevre Kanunu, Resmi Gazete, 11.08.1983, Sayı:18132). En geniş anlamıyla ise çevre, canlıların yaşamları boyunca gösterdikleri gelişim sürecinde onları sürekli etkileyen fiziksel, kimyasal ve biyolojik faktörlerin toplamıdır (Demirel, 2009, s.29; Hoşgör, Gündüz-Hoşgör ve Karabulut, 2015). Doğumdan ölüme kadar devam eden bu gelişim sürecindeki insan motivasyonuna etki

eden ruhsal ve bedensel ihtiyaçları inceleyen bilim adamlarından İbn-i Haldun' a göre zarurî, hâcî ve kemalî olmak üzere üç türlü ihtiyaç vardır.

Zaruri ihtiyaçlar, yaşamsal faaliyetleri sürdürebilmek için gerekli olan beslenme ve güvenlikle ilgili ihtiyaçlardır. Hâcî ihtiyaçlar, zorunluluğu olmayan ancak varlığı bireyi rahatlatan unsurlara duyulan ihtiyaçlardır. Kemalî ihtiyaçlar ise bireylerin düşünsel endişeleri ile estetik beklentilerini karşılayan ihtiyaçlardır (Ardahan ve Yerlisu-Lapa, 2011; limitsizmerak.blogspot.com, 2020). Maslow' un ihtiyaçlar taksonomisine göre ise birincil ve ikincil olmak üzere iki farklı kategoride ele alınan ihtiyaçlardan birincil ihtiyaçlar, temel fizyolojik gereksinimleri ifade ederken (yemek, güvenlik, barınma), ikincil ihtiyaçlar ise daha çok kendini gerçekleştirmek ile ilgili (ait olma, sevgi, saygı, başarma, bağlanma, özgün olma, merak, kabul görme, risk alma ve egodan arınarak benlik oluşturmaya çalışma) ihtiyaçlardır (Ardahan ve Yerlisu-Lapa, 2011; Demirel, 2009, s.24; ak. Karaşah, 2009). Birincil ihtiyaçların giderilmesi bireyin tek başına da gerçekleştirebileceği eylemler olsa da ikincil ihtiyaçların giderilmesi daha çok bireyin farklı bireylerle etkileşimine yani sosyalleşmesine bağlıdır. Bu noktadan hareketle temelde sosyalleşme ve toplumla bütünleşme ihtiyacından doğan ve çalışma saatleri dışında boş kalan zamanı zevk alarak değerlendirirken bireyde rahatlama hissi uyandıran aktivitelerin bütünü ise rekreasyon kavramı içerisindedir (Demirel, 2009, s.2; Sanioğlu ve Çınar, 2004). İnsanların rekreasyon ihtiyacı rekreatif etkinliklerin birey ve toplum bazlı sağladığı faydanın yanı sıra modern hayatın getirdiği fizyolojik, sosyolojik ve psikolojik baskılardan kurtulma çabasından ortaya çıkmaktadır (Demirel, 2009, s.23; Sabancı, 2016, s. 1). Ayrıca çağımızın getirdiği teknolojik ilerleme insanoğlunun daha çok boş zamanı olmasına sebep olmuş boş zaman artışı da insanın zamanını değerlendirebileceği mekân ve faaliyet arayışı içerisine sürüklemiştir (Demirel, 2009, s.2). İnsan ve boş zamanını geçireceği yer arasında bir bağ olduğu düşünülecek olursa, bir yerin değeri ise belirlilik, işlevsellik ve memnuniyet ile doğru orantılıdır. Örneğin bir mekan açık alanda yapılabilecek ve yüzme, kamp, yürüyüş gibi rekreatif etkinliklere ne kadar uygunsa o kadar değerlidir. Bu sebeple rekreasyon ve çevre; gerek turizm faaliyetleri, gerek doğada yapılan spor aktiviteleri gerekse de günümüzde birçok insanın tercih ettiği ekorekreasyon açısından birbirini tamamlayıcı özelliğe sahiptir (Demirel, 2009, s.2, Karaküçük, 2008, s.216). Ancak, doğal çevrede yapılan rekreatif faaliyetler bir dizi çevre sorunun oluşumuna da sebep olmakta ve insan kaynaklı meydana gelen zararların belirtileri giderek telafi edilemeyecek boyutlara ulaştığı gözle görülür hale gelmektedir (Demirel, 2009, s.2, Karaküçük, 2008, s.218). Turton'a göre rekreatif etkinliklerin doğal çevredeki tesiri etkinliklerin yol açtığı değişimin belirginliğine ve büyüklüğüne göre pozitif ya da negatif yönlü olabilir (Ak. Demirel, 2009, s.2). Evert, açık hava rekreasyon etkinliklerine katılanların doğal çevrede ortaya çıkaracağı etkilerin değişik boyutlarda olacağını ve kullanım alanı, şekli ve zaman bakımından farklılıklar göstereceğini söyler. Farrel, Hall ve White

tarafından yapılan bir çalışmada da öğrencilerin doğadaki tahribata ve rekreatif faaliyetler sonucu oluşan çevresel sorunlara karşı daha duyarlı olduklarını sonucuna ulaşmıştır (Ak. Demir, 2002; Ak. Demirel, 2009, s.3).

1.2. Araştırmanın Amacı

Rekreatif etkinliklerin üniversite öğrencilerinde çevresel duyarlılık düzeyi üzerine etkilerinin belirlenmesidir.

1.3. Problem Cümlesi

Rekreatif Etkinliklere Katılan Öğrencilerin Çevresel Duyarlılık düzeylerinde anlamlı bir fark var mıdır?

1.4. Alt Problemler

- 1- Üniversite öğrencilerine uygulanan 8 (sekiz) haftalık rekreatif etkinliklerin Genel Bilgi alt boyutuna göre fark var mıdır?
- 2- Üniversite öğrencilerine uygulanan 8 (sekiz) haftalık rekreatif etkinliklerin Öneri alt boyutuna göre fark var mıdır?
- 3- Üniversite öğrencilerine uygulanan 8 (sekiz) haftalık rekreatif etkinliklerin Kişisel Davranış alt boyutuna göre fark var mıdır?
- 4- Üniversite öğrencilerine uygulanan 8 (sekiz) haftalık rekreatif etkinliklerin Çevresel Duyarlılık Düzeyleri üzerinde fark var mıdır?

1.5. Araştırmanın Önemi

Alan yazını incelendiğinde çevre ve doğa kavramlarına ilişkin olarak birbirinden farklı pek çok tanıma rastlamak mümkündür. En geniş anlamıyla çevre insanın doğduğu andan ölene kadar ilişkilerinin devamını sağladığı iç dünyasının dışında etkileşim içerisinde olduğu harici ortam olarak tanımlanabilir (Karaküçük ve Akgül, 2016, s.195). Çevre kavramına kıyasla daha dar bir anlama sahip olan doğa ise çevreyle entegre ancak ondan daha dar bir alana sahip tüm canlı ve cansız unsurların birlikte yaşadığı ekolojik sistemi ifade eder (<https://doga.nedir.org/>).

Doğa, her ne kadar canlı ve cansız varlıkları içine alan ortak bir yaşam alanı olsa da insanoğlu tarafından bencilce kullanılarak uzun yıllar tahrip edilmiştir. Doğanın yıkıcı gücünü fark edene kadar devam eden bu devrim, doğaya saygı duyarak uyumla yaşamının her iki taraf

içinde ne derece önemli olduğunu gözler önüne sermiştir. Doğanın doğal akışına uyarak yaşamayı temele oturtan çevresel duyarlılık kavramının ortaya çıkmasına da bu anlayış yol açmıştır (Gülbüz, Karakoç ve Armut, 2009). Bütün bunlara ek olarak, son yıllarda ozon tabakasının delinmesi, küresel boyutta yaşanan iklim değişiklikleri ve yenilenemeyen doğal kaynakların savurganca tüketilmesi gibi problemler çevresel sorunlara karşı gösterilen duyarlılığın her geçen gün biraz daha artmasına sebep olmuştur (Özbebek-Tunç, Akdemir-Ömür ve Düren, 2012)

Yukarıda belirtilen konuların paralelinde sağlıklı yaşamın önemli dinamiklerinden olan, doğal beslenme ve temiz hava gibi öğelere ek olarak sayabileceğimiz fiziksel aktivite ve spor, bahsedilen diğer dinamikler gibi insan elinin ulaşamadığı bir çevrede en yüksek düzeyde fayda sağlayacağı da bilinen bir gerçektir. Yaşamı doğrudan ilgilendiren bu olgular sağlıklı yaşam için çevresel duyarlılığın önemini açıkça gözler önüne sermektedir.

Günümüz toplumunun birleştirici unsurlarından biri olan rekreatif etkinlik olarak spor, amatör ve profesyonel ruhu ve kurumsal yapısıyla insanları uluslararası boyutta tek bir çatı altında toplayarak bu noktada insanlığın paratoneri olma görevini de başarıyla yerine getirmektedir. Spor; rekreasyonun geniş çaplı ve merak uyandıran alanlarından biri olması özelliği ile rekreasyon anlayışının toplumsal anlamda etki göstermesinde önemli görevler üstlenirken barındırdıkları bu nitelikler neticesinde rekreasyon ve spor birbirlerini karşılıklı olarak etkilemektedir (Ramzanoğlu, Altungül ve Özer, 2004).

Ayrıca çevresine ve sağlığına duyarlı bir şekilde kendini yenileyerek üretmek isteyen insanoğlu için spor etkinlikleri büyük önem arz etmektedir. Sağlıksız spor sporsuz da sağlık olmayacağını düşünecek olursak insanın ruh ve beden sağlığı öncelikle temiz bir çevreye temiz bir çevrede ona duyulan hassasiyete bağlıdır. Bu etkileşim sonucunda sporun günden güne gelişen ve büyüyen bir sektör olarak hayata geçirildiği bölgelerde, alan kullanım ölçütlerinin belirlenerek çevre değerlerine ve kültürel yaşam tarzına saygılı entegrasyonu ile mali açıdan da olumlu sonuçlar doğurmaktadır (Akten, Yılmaz ve Gül, 2009; Üstündağ, Devecioğlu ve Akarsu, 2011).

Yapılan literatür taraması sonucu rekreatif etkinlik alanları ve çevresel duyarlılığı ilişkilendiren yüksek lisans ve doktora seviyesinde deneysel bir çalışmaya rastlanmadığından yukarıda belirtilen konular ışığında yapmış olduğumuz çalışma çevre konusuna dikkat çekerken hem rekreasyon hem de spor bilimi alan yazınına katkısı olacağı düşünülmektedir.

1.6. Araştırmanın Sayıtları

Bu araştırma aşağıdaki sayıtlar üzerine temellendirilmiştir;

- 1- Tercih edilen araştırma modelinin, araştırmanın amacına, konusuna ve problem cümlesine uygun olduğu,
- 2- Katılımcıların araştırmacı tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu ve “Çevresel Duyarlılık Ölçeğine” doğru ve objektif bilgi verdikleri,
- 3- Araştırmada alınan örneklemin evrenin tüm özelliklerini taşıdığı ve evreni yeterli oranda temsil ettiği varsayılmaktadır.

1.7. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları

Bu araştırma;

- 1- 2019-2020 Eğitim-Öğretim yılı,
- 2- Konuya ilişkin ulaşılabilen kaynaklar ve literatür taraması sonucu elde edilen bilgiler,
- 3- Araştırma 8 haftalık rekreatif etkinlik ile sınırlıdır.

2. KAYNAK ARAŞTIRMALARI

İlgili kaynak araştırmaları bölümünde zaman kavramı, çevre, çevresel duyarlılık ve rekreasyon ile ilgili ayrıntılı bilgilere yer verilmiştir.

2.1. Çevrenin Tanımı

Kadim çağlardan günümüz modern dünyasına kadar uzanan süreçte her zaman insanoğlunun doğa ile teması olmuştur. Doğanın gücünün farkında olan insan yeme-içme ve korunak ihtiyaçlarını nasıl şekillendireceğini doğaya göre ayarlamış ve insanın çevresinde bulunan her şey onun yaşamsal alanına düzen verdiğinden dolayı insanın çevre ile olan etkileşimi de bölgeler ile topluluklar arasında farklılıklar göstermiştir (Gül, Aydoğmuş, Çobanoğlu ve Türk, 2018). Bu farklılıklar sonucu alan yazınında çevreye ilişkin olarak birçok tanıma rastlamak mümkündür. Çevre kavramın birçok bilim dalı ile olan ilişkisi bu tanımların kişi, kurum ve çalışılan alana göre değişiklik göstermesine sebep olmaktadır (Yılmaz, 2016, s.7).

Einstein çevreyi “benim dışımda olan her şey” diye tanımlarken (ak. Karaküçük ve Akgül, 2016, s.195), Altuğ’ a göre çevre insan ve diğer tüm canlıların yanı sıra doğa ve doğada insan tarafından yapılan unsurların bütünüdür ifade etmektedir (ak.Karaküçük, 2008, s.216).

Topal, çevreyi; insan diğer canlıların doğumdan ölüme kadar devam eden sürede ilişki ve etkileşimde oldukları fiziki, biyolojik, sosyal, ekonomik ve kültürel ortam olarak tanımlar (Topal ve Arslan, 2010). Benzer bir tanımla Çepel’ de yapmış ve çevreyi “Canlıların yaşayıp gelişmesini sağlarken onları sürekli olarak etkileyen fiziksel, kimyasal ve biyolojik faktörlerin tamamı” olarak tanımlamıştır (Karaküçük ve Akgül, 2016, s.196). Bu noktada çevre bilimi ile çalışma alanı olarak benzerlik gösteren ekoloji ve ekosistem kavramlarının açıklanması anlam karmaşasının önüne geçmek açısından faydalı olacaktır.

Ekoloji; Biyolojinin alt dallarından biriyken bir bilim dalı olarak ilerleyen ekoloji temel olarak doğanın yapısı ve işlevi ile ilgilenirken çevre bilimi insanın insan ve doğa ile etkileşimi sonucu baş gösteren problemlerin neden, sonuç ve çözüm yolları üçgeninde inceleyen bir bilim dalıdır. Sonuç itibarıyla çevre bilimi ekolojiden yararlanan bir bilim dalıdır (Yılmaz, 2016, s.8).

Ekosistem kavramı ise, bir topluluğun bünyesinde bulundurduğu özellikleri ve tür çeşitliliğinin yarattığı ortak düzeni çokluk, sıklık ve türlerin dağılımı gibi sistematik yapısını ve bu yapıda bulunan türlerin farklı tür ve topluluklarla ilişkilerinin araştırılmasında kullanılan bir kavramdır. Yani kısaca sınırları önceden belirlenmiş yaşam döngüsü için gereken materyali sağlayan ortam olarak tarif edilebilir (Yılmaz, 2016, s.8).

Genel anlamıyla canlıların yaşamsal faaliyetlerini sürdürürken farklı şekillerde etkiledikleri ve etkilendikleri ortam olan çevreyi (Hoşgör, Gündüz-Hoşgör ve Karabulut, 2015),

Karaküçük (2008, s.217), yılında yaptığı bir çalışmada; **1- Fiziki çevre, 2- Doğal çevre, 3- Tarihi yapıların bulunduğu tarihi çevre, 4- Yaşam alanındaki bireylerin psikolojik durumlarından oluşan psikolojik çevre, 5- Kollektif yaşamdan oluşan toplumsal çevre, 6- Şehir yaşamı ile oluşan yapay çevre, 7- Gelir düzeylerinin oluşturduğu ekonomik çevre** olmak üzere yedi başlık altında sıralamaktadır. Karaküçük ve Akgül (2016, s.196) yaptıkları başka bir çalışmada ise çevreyi; fiziki ve sosyal çevre, fiziki çevreyi de doğal ve yapay çevre olmak üzere sınıflandırır.

2.1.1. Fiziki Çevre

Yaşamın sürdürüldüğü, içerisinde yapay ve doğal unsurları barındıran, insanoğlunun; varlığını, özelliğini ve niteliğini maddesel olarak hissedebildiği coğrafi ve iklimsel ortama fiziki çevre denilmektedir (Demirel, 2009, s. 29; Karaküçük ve Akgül, 2016, s.196). Fiziki çevrenin sahip olduğu doğal özelliklerden kaynaklı farklı yerleşme ve yapılaşma biçimleri de çevreyi kendi içerisinde doğal ve yapay çevre olarak ikiye ayırmaktadır (Demirel, 2009, s. 29).

- Doğal Çevre

Oluşum sürecinde insan elinin değmediği tamamen kendiliğinden gelişen süreçlere bağlı olarak meydana gelen yaşamsal döngünün tahrip edemediği, coğrafi unsurlar ile insan dışındaki hayvan ve bitki toplulukları gibi canlı ve cansız varlıklardan oluşan çevredir (Cevher-Kalburan, 2009; Karaküçük ve Akgül, 2016, s.196).

- Yapay Çevre

Bazı çalışmalarda kültürel çevre olarak da adlandırılan yapay çevre insanın yüzyıllar boyunca bilgi ve birikimi aracılığı ile doğal çevreden faydalanarak elde ettiği hammaddeyi kullanarak oluşturduğu çevredir. Yapay çevrenin oluşmasındaki en etkili unsur insan faktörüdür. Şehirleşmede kullanılan imardan-sanata, müzikten-resime, endüstrileşmeden-sanayiye ve hatta ticarete kadar insan eli ile oluşturulan tüm mekanları ve sistematik yapıları kapsar (Cevher-Kalburan, 2009; Karaküçük ve Akgül, 2016, s.196). Bununla birlikte yapay çevre doğal çevreden yararlandığı oranda ilerleme kaydeder (Karaküçük, 2008, s.217).

2.1.2. Sosyal Çevre

Amaç ve nitelikleri birbirinden farklı veya ortak bir amaca hizmet eden birden fazla insan ve grubun ilişkisel süreçleri ve karşılıklı etkileşimlerinden oluşan aile, akraba, iş, okul ve arkadaş grupları gibi unsurları içerisinde barındıran çevredir. Sosyal çevre, fiziksel çevre ile beraber bireyin sosyal ilişkilerini ve toplumsal statüsünü etkileyerek insanın çevresel davranışlarına da yön verici bir etkiye sahiptir (Karaküçük ve Akgül, 2016, s.196).

2.2. Çevre Bilinci

Çevre bilinci; bireyin çevre ile olan ilişkisinin kendi varoluşu açısından da ne derece önemli olduğunun farkına varmasıdır. Çevre bilinci ile bağıntılı kavramlardan biri olan çevrecilik ise “Çevrenin korunması, geliştirilmesi ve iyileştirilmesi amacıyla doğal kaynakların korunarak kirliliğin ve tehlikeli atıkların elemine edilmesi, kültürel ve tarihi mirasın korunması, hayvan ve bitki türlerinin soylarının tükenmesinin önüne geçilmesi konularından oluşan kamuoyu ilgisidir (Alnıaçık, 2010).”

Son yıllarda çevreye ilişkin olarak dünya çapında yapılan birçok çalışmada çevresel konular teknik açıdan ele alınarak sorunlar belirlense de çözüm odaklı olarak kesin kararlar alınamamış ve uluslararası çapta bir fikir birliğine varılamamıştır. Bununla birlikte insanoğlunun yaşam şekli, değer yargıları ve davranış şekline bakacak olursak problemin kaynağının insan faktörü olduğu gerçeğini gözler önüne sermektedir (Demir ve Yalçın, 2014; Doğan, Gürel ve Gürler, 2017; Selim, Karakuş, Elkan ve Sevim; 2011). Birçok araştırmacı tarafından Rachel Carson’ ın “Silent Spring” (Sessiz Bahar) kitabı ekolojik devrimin mihenk taşı olarak görülmekle beraber 1960’ ların sonlarına doğru başlayan bilinçlenme sürecinin 1970’ li yıllarda kitlesel bir boyuta ulaştığı söylenebilir (Yılmaz ve Arslan, 20011). 1972 yılında kurulan Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) aynı yıl yapılan ve küresel çapta çevresel problemlere dikkat çeken Stockholm Konferansı ve yine 1972 yılında ilk defa kutlanan “22 Nisan Dünya Günü” bunun örneklerinden birkaçıdır (Aksoy ve Karatekin; 2011; Alnıaçık ve Koç, 2009; Erkal, Şafak ve Yertutan, 2011). Günümüzde de UNESCO tarafından yapılan toplantılar, bildiriler ve bilimsel çalışmalar ile bireylerin çevreye karşı daha özenli ve duyarlı olmaları ve pozitif yönlü çevresel davranış kalıplarını benimsemeleri desteklenmektedir (Okur-Berberoğlu ve Uygun, 2012).

Canlılar için her anlamda yaşamsal öneme sahip olan çevre, kavramsal olarak kendi iç dinamiklerini barındırır. Bu iç dinamiklerinden biri olan çevre bilinci birden fazla disiplinle alakalı çok alanlı (multidisipliner) bir yapıya sahiptir (Akçay ve Pekel, 2017).

Bireyi merkeze alarak çevre unsurlarının sadece insana ait olduğu fikrine dayanan insan merkezci anlayıştan doğa merkezci anlayışa doğru evrilen çevre bilincinin, öncelikle gelişmiş ülkelere özgü bir anlayış olduğu düşünülmekte iken son yıllarda yapılan araştırmalar bunun aksi yönde az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde de çevre bilincinin önem verilen bir konu olduğunu göstermektedir (Alnıaçık ve Koç, 2009; Kayaer, 2013; Özdemir, 2013). Çevre bilinci, çevre dostu davranışlar geliştirerek çevrenin bozulmasına tarafsız ve duyarsız kalmadan benmerkezci davranış kalıplarının dışında doğayı merkeze alan davranış kalıplarını ifade eder (Erten, 2004). Ayrıca çevre bilinci;

- İnsanların toplumsal, tarihsel, doğal çevresini kavrayarak bilinçli bir duyarlılık edinmesi,

- Bireyin çevreye ilişkin karşılaştığı sorunların çözümünde sivil toplum kuruluşları aracılığıyla kararlara katılması, haklarını savunarak, tepkisel girişimlerde bulunması,
- Doğal hayatın ve yenilenemeyen kaynakların insan habitatı açısından öneminin farkına varılması,
- İnsanların tarihi, doğal ve sosyal çevresinde yaşanan olaylara ilgi duyarak takip etmesi,
- Bütün tüketim alışkanlıklarında israfın önüne geçilmesi gibi unsurları da barındırır (Erkal, Şafak ve Yertutan, 2011).

Ülkemiz ve tüm dünyada olduğu gibi çevre, sürdürülebilir kalkınma stratejileri doğrultusunda korunması, geliştirilmesi ve yönetimi açısından büyük bir öneme sahiptir. Çevre politikalarının belirlenmesinde, yaşamsal kaynakların ekonomik rezervlerin sınırını oluşturduğunu bilerek bütünsel bir anlayış benimsenmeli, çevrenin korunması ve geliştirilmesinde bireysel katkı ve katılımın önemine inanılarak, çevresel değerler ulusal ve uluslararası boyutta ele alınmalıdır. Günden güne artan ve karmaşık bir hal alan çevre kirliliğinin çözümünde çevre bilincinin eğitim yoluyla sağlanabileceği ve bizden sonraki nesillere sağlıklı, huzurlu bir çevre bırakılmasında hem idarecilere, hem de toplumun her kesimine büyük görevler düştüğü unutulmamalıdır (Sezen, 2013, s.191).

2.3. Ekolojik Farkındalık

Çevre bilincine paralel olarak başka bir kavramda, sürdürülebilir çevre anlayışını temel alan, bilişsel ve duygusal iki ana bileşenden oluşan ve “insan davranışlarının çevre üzerindeki etkisinden haberdar olmak” anlamına gelen ekolojik farkındalık kavramıdır. Kavramı oluşturan bilişsel farkındalık boyutunun sınırlamalarına bakıldığında; ekolojik problemlerin aniden ortaya çıkmamasından dolayı yavaş ve kademeli olarak gerçekleşen tahribatların yarattığı çevresel problemleri bireylerin geç fark etmesi oluştururken; duygusal farkındalık boyutunun sınırlamaları ise “ekolojik ilgisizlik ve ekolojik tepkidir” (Kement ve Demirci, 2017). Ekolojik farkındalık ya da çevresel farkındalık olarak da geçen bu kavramın temelinde; bireysel davranışlar, kişinin tutum ve inançlarından etkilenirken ayrıca bireyin çevreyi ele alış şekli de etik bir çerçevede değerlendirilir. Çevresel farkındalığa sahip bireylerden çevresel sorunların kendisine yansıyan etkisinin bilincinde olarak çevreye gereken önemi vererek davranması beklenir (Özbebek-Tunç, Akdemir-Ömür ve Düren, 2012).

2.4. Sürdürülebilir Çevre Anlayışı

Çevre bilincine ilişkin konulardan bir tanesi de sürdürülebilir çevre anlayışıdır. İlk olarak 1987 yılında Birleşmiş Milletler çatısı altında kurulan Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu' nun yayınladığı "Brunland Raporu" olarak geçen "Ortak Geleceğimiz" isimli Çevre ve Gelişim Raporunda öne sürülen sürdürülebilirlik; bir ekosistemi aralıksız ve bilinçsiz kullanımla tüketmeden ve temel kaynaklara yük bindirmeden devamlılığını sağlama yetkinliğidir (Koçak ve Balci, 2014). Ayrıca sürdürülebilirlik; günümüz toplumlarının gereksinimlerini karşılarken bizden sonraki kuşakların öz kaynaklarını tehdit etmemek olarak da tanımlanabilir (Aytaç ve Öngen, 2012; Demir, 2002).

Sürdürülebilir doğal yaşamın korunması Avrupa Birliği Antlaşması ile 1-çevre değerlerini korumak, 2-insan sağlığını korumak, 3-doğal kaynakları özenli kullanmak ve 4-tüm çevresel problemlere uluslararası düzeyde ilgi göstermek şeklinde dört temel üzerine konumlandırılmıştır (Koçak ve Balci, 2014). Sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir ilerlemeye ilişkin tanımların ortak noktası toplumsal ahlak içerisinde bugünün karar verme sürecine gelecek nesilleri de dahil etmeyi ifade eder (Demir, 2002).

Sürdürülebilir gelişmenin ilkeleri olarak; ilerlemenin toplum ihtiyaçlarının karşılanmasında yaşamsal amaç gütmesi, ekosistemin taşıma kapasitesine saygı, doğal kaynakların tüketiminde dürüstlük ve sürdürülebilir kalkınmadan söz etmek mümkündür (Demir, 2002). Ekonomik sistemlere göre pazar başarısızlığının kaynakların uygun şekilde kullanılarak giderilmesi anlamına gelen sürdürülebilirlik temelde çevrenin niteliksel özelliklerini normlar dahilinde koruyarak çevresel kaynakları koruma ihtiyacına dikkat çekmektedir (Talay, Akpınar ve Belkayalı, 2010).

1982 Anayasasının 56. maddesi "Herkes sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir, çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek devletin ve vatandaşın ödevidir" derken 1983 yılında çıkarılan 2872 sayılı Çevre Kanunu çevreyi korumak adına devlete ve bireylere etkin sorumluluklar yüklemektedir. Çevre kanunu ile tüm canlıların ortak paydası olan çevrenin; sürdürülebilir çevre ve sürdürülebilir kalkınma anlayışı ile güvende kalması sağlanmaktadır (Erkal, Şafak ve Yertutan, 2011). Bu anlayış çerçevesinde insan odaklı çevre problemlerinin farkında olan çevre ve sivil toplum kuruluşları özellikle sanayi kolundaki işletmelerden kaynaklı çevre kirliliğinin yarattığı küresel ısınma, iklim değişikliği ve doğal kaynakların yetersizliği gibi konularda kaygılarını önemle dile getirmektedir.

Çok büyük gerçeklik payı olan bu kaygılar sonucu STK' lar tarafından politikacılar ve yöneticiler üzerinde oluşturulan baskının sanayi kolundaki işletmeler üzerinde çevrenin korunmasına ilişkin bazı önlemlerin alınmasında etkili olduğu görülmektedir (Almıcaık, 2010; Yılmaz, Çelik ve Yağizer, 2009).

Çevre politikalarının üzerinde durduğu ve sürdürülebilirliği temel alan diğer bir konu ise çevre kirliliği ve ekolojik dengeyle ürün ve üretim stratejileridir. Toplumda tüketim anlayışının temelinde yatan unsurlar incelendiğinde ailelerin bilinçli, ölçülü ve çevreci satın alma ve kontrollü tüketim anlayışı içinde olmalarının önemi çok büyüktür. Çevre bilinci ile ilgili bu gerçek, pazarlama stratejileri açısından da bir fırsat görülerek firmalar tarafından değişime yönelik çevreci politikalar geliştirilip uygulamaya koyulmuş, bu politikalar sonucu ortaya çıkan kavram ise sosyal pazarlamada yeşil tüketici davranışı olarak literatürde yer almıştır. Yeşil tüketici davranışı sadece tüketicilerin kişisel ihtiyaçları tarafından değil aynı zamanda tüketicilerin genel itibarıyla toplum refahıyla ilgili kaygıları tarafından da harekete geçirilen etik temelli tüketici davranışı olarak görülmüştür. Tüketicilerin ürün seçimi ve satın alma davranışını etkileyen yeşil tüketim bilinci kişisel etik boyutuyla ve kamuoyunun bilinçli bir şekilde sosyal etkileşim yoluyla bilgi sahibi olmasını sağlayan çevre odaklı bireysel değer ve davranışlar olarak da nitelendirilmektedir (Yaraş, Akın ve Şakacı, 2011).

2.5. Çevre Okur Yazarlığı

Çevre bilincini oluşturan diğer bir dinamik ise **çevre okuryazarlığıdır**. Çevre okuryazarlığının herkes tarafından kabul gören genel geçer bir tanımı olmamakla beraber, Reynolds bu kavramı, insanın çevre ile olan ilişkisinde samimi ve sürdürülebilirliği ön planda tutan davranışları merkeze koyarak sergilemesi şeklinde ifade eder (ak. Akçay ve Pekel, 2017). Bilgi, beceri, tutum ve davranışlar gibi dört ana ögenin bütününden oluşan çevre okuryazarlığı ancak bireylerin çevreye karşı duyarlılıkları ile bilgi, beceri, tutum ve davranış değerlerinin artması sonucu mümkün olabilir (Tuncer, Tekkaya, Sungur, Çakıroğlu, Ertepinar ve Kaplowitz, 2009). Belirtilen değerler hem düşünsel bir biçim hem de bir pratik yoldur (Cevher-Kalburan, 2009). Bu ölçütleri özümsemiş birey değerlerine bağlı kalır ve davranışlarını da sorumluluk bilinci ile gerçekleştirir. Çevresel eylemin gerçekleştirilmesinde etkisi olan kişisel normlar, çevresel koşulların bireyler tarafından tehdit edildiği ve bireylerin bu tehdidi ortadan kaldırmak için harekete geçeceği varsayımı ile etkinleşmektedir (Atay, Soylu ve Gökdemir, 2019).

Literatürde çok fazla araştırmaya rastlanmasa da bireylerin çevre dostu davranış sergilemelerine etki eden başka bir davranış kalıbı da doğal bir kaynakla kurulan duygusal bağ ifade eden yer tutumudur. İlk kez 1992 yılında Altman ve Low tarafından literatüre kazandırılan bu kavram kısaca mekan ve insan arasındaki duygusal etkileşimdir. Özellikle açık alan rekreasyoncularının aynı alandaki etkinlikleri tekrarlamaları ve bunu yaparken keyif alarak o alana özgü kaynaklara özen göstermeleri yer tutumu davranışı ile ilgilidir. Bir tek alana yönelik tekrarlı olarak yapılan bu ziyaretler katılımcıların o alana ilişkin duygusal ve bilişsel bir bağ kurduğunun göstergesidir. Doğal kaynaklarla kurulan bu tarz bir etkileşim de rekreatif

faaliyetlere katılan bireylerin çevre sorunlarını fark ederek sorunlara yönelik olarak tepki göstereceğini, sorunların oluşmasında kendinden kaynaklı etkileri azaltmaya yönelik bir tutum içerisinde gireceğini düşündürmektedir (Atay, Soylu ve Gökdemir, 2019).

2.6. Çevre Eğitimi

İnsanlığın tarihi boyunca doğayla korunmak, fayda elde etmek ve korumak şeklinde bir ilişkisi olduğu görülür. Bu ilişkisel süreçte çevresini yaşam şartlarına göre şekillendirmeye çalışan insan kendine yeniden yapay bir habitat oluşturarak doğanın çizdiği sınır ve sınırlandırmalardan ayrı tutmaya çalışmıştır. Kendinin de doğal döngünün bir parçası olduğunu unutan insanoğlu ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla doğayla giriştiği mücadelede sürekli tahrip eden taraf olsa da geline nokta gösteriyor ki; insanın doğayla uyumlu yaşaması hem kendi açısından hem de gelecek nesiller açısından büyük önem arz etmektedir. Bu bakımdan insanın doğa üzerinde yarattığı tehditlerin önüne geçebilmek, doğayı tanımak, korumak ve farkındalık yaratmak açısından çevre eğitimi önemli fark yaratacaktır (Köşker, 2013). Genel anlamda çevre eğitimi insanların kendilerinden kaynaklı oluşan çevre sorunlarının farkına varmaları bu farkındalık neticesinde sorunun çözümünde de rol almaları şeklinde tanımlanabilir (Sağlam ve Demirci-Güler, 2013). Çevre eğitimi bilişsel ve duyuşsal amaçlara sahip birçok disiplinle ortak çalışma alanına sahiptir. Çevre eğitiminin bilişsel olarak kişileri çevre okuryazarlığı konusunda yönlendirirken, duyuşsal amaçları da çevre ve çevresel problemlere karşı düşünce, değer ve davranış kalıplarını oluşturur (Bilge, 2015, s.9).

1977 Uluslararası Tiflis Çevre Konferansında yapılan tanımıyla, çevre eğitimi; “çevreye ilişkin sorunların çözümü için fert ve toplu halde çalışarak toplumu oluşturan bireylerin bilgi, yetenek, davranış ve güdülenme davranışlarında pozitif yönlü değişimlerin gerçekleşmesini sağlayan ve içinde bulunulan durumun farkında olan nesiller yetiştirerek var olan problemlere yenisini eklememe çabalarını ifade eder (Bağmancı, 2019, s.20). Tüm insanlığın bilmesi gereken dinamiklerden olan çevre eğitimindeki temel amaç insanlığın çevre bilinç artırılarak insan çevre arasındaki uyumun sağlanması, doğal hayatın güçlendirilmesi ve sürekliliğin sağlanmasıdır (Bilge, 2015, s.9).

Tiflis Bildirgesi’nde çevre eğitiminin amaçları aşağıdaki şekilde sıralanmaktadır (ak. Bilge, 2015, s.14).

Bilinç : Çevre ve çevre sorunlarına ilişkin olarak bireylerin ve toplumların ussal becerilerini geliştirmek,

Bilgi : Çevre ve çevre sorunları hakkında bireylerin ve toplumların temel bilgi ve deneyim sahibi olmalarını sağlamak,

Tutum: Çevreye ilişkin geliştirilen değer yargılarının ve duyarlılıkların çevreyi koruma ve daha iyi bir çevreye nasıl sahip oluruz noktasında bireylerin ve toplumların etkin katılımlarını sağlamak,

Beceri : Bireylerin ve toplumların çevre sorunlarını tanıyarak çözüm yolu üretmede yetenek gelişimini sağlamak,

Katılım: Her kesimden birey ve topluma çevreye ilişkin sorunların çözümü için yapılan çalışmalarda aktif olarak katılım imkânı sağlamaktır.

Bu noktada çevre problemlerinin çözümü ve gerekli önlemlerin alınmasında öncelikle başvurulacak yol olan bilinçlendirici çevre eğitimi uygulamalarıdır. Öncelikle ailede başlayan ardından okul ve yakın çevrede devam eden çevre eğitimi örgün, yaygın ve hizmet içi olmak üzere üç kategoride değerlendirilebilir. Bunların içinden büyük öneme sahip örgün eğitim ile çevre bilincinin gençlere aktarılması sonucu eğitilen gençler toplumun geleceği ve çevrenin korunmasında sorumluluk sahibi olacaklardır (ak.Bağmancı, 2019, s.18; Erkal, Şafak ve Yertutan, 2011).

Her yaşta insanın alması gereken çevre eğitimi için en uygun zaman ise çocukluk dönemleridir (Altuğ, Birsen, Örnektekin, Döğeroğlu ve Van Doorn, 2008). Çocuğun bulunduğu çevre ve doğa algısının şekillenmesinde de önemli yeri olan çevre eğitimi gelişme çağındaki bireyler için doğa sevgisi ve koruyucu çevre bilincinin yaşam şekline dönüşmesinde önemli rol oynamaktadır (Köşker, 2013). Çocuklara verilen doğa eğitiminde öncelikli konu ise bireyi doğayı tanıyacak, keşfedecek doğa deneyimlerine teşvik etmektir. Bu sayede doğanın ilişkisel düzeni ve doğal çeşitlilik hakkında birebir bilgi sahibi olan birey canlı ve cansız varlıklar ile insanın doğal bütünlük içerisindeki yerini daha iyi kavrayacaktır (Köşker, 2013).

Bu kapsamda, ülkemizde uygulamaya geçirilen MATRA Projesinde özellikle gelişme çağında bireylerde çevre bilincinin artırılmasına yönelik uygulamalar bulunmaktadır. Uygulamalar kapsamında hava kirliliği konulu belgeseller, broşürler, eğitim materyalleri kullanılmaktadır (Altuğ, Birsen, Örnektekin, Döğeroğlu ve Van Doorn, 2008).

Uluslararası çevre eğitimi programına göre iyi bir çevre eğitimi;

- “Çevreyi doğal ve yapay; teknolojik ve sosyal (ekonomik, politik, kültürel, tarihi, ahlaki ve estetik) öğelerden oluşmuş bir bütün olarak ele almalıdır,
- Okulöncesi eğitimden başlayıp tüm örgün ve yaygın eğitim aşamalarında, ömür boyu süren bir eğitim olmalıdır,
- Her disiplinden ilgili kısımları dengeli ve bütünleştirici bir şekilde bir araya getiren disiplinler arası bir yaklaşımı olmalıdır,
- Öğrencilerin değişik coğrafi bölgelerdeki çevre şartları hakkında öngörü sahibi olmaları için temel çevre sorunlarını yerel, ulusal, bölgesel ve uluslararası açılardan ele almalıdır,

- Mevcut ve potansiyel çevre şartları üzerinde dururken tarihsel boyutu da göz önünde tutmalıdır,
- Çevre sorunlarına karşı önlem almak ve çözüm getirmek için yerel, ulusal ve uluslararası işbirliğinin değerini ve gerekliliğini öne çıkarmalıdır,
- Kalkınma ve büyüme için yapılan planlarda çevre boyutunu göz önünde tutmalıdır,
- Öğrencilerin, öğrenme yaşantılarının planlanmasında rol sahibi olmalarını sağlamalı, karar almaları ve aldıkları kararın sonuçlarını kabul etmeleri için fırsat tanınmalıdır,
- Çevre duyarlılığı, bilgisi, problem çözme becerisi ve değer yargılarının biçimlendirilmesi her yaş grubuna hitap edecek şekilde verilmeli; erken yaşlarda öğrencilerin kendi toplumlarına yönelik çevre duyarlılığı üzerinde özellikle durmalıdır,
- Öğrencilerin, çevre sorunlarının gerçek nedenlerini kendilerinin bulmasına yardımcı olmalıdır,
- Çevre sorunlarının karmaşıklığını ve bu yüzden de eleştirel düşüncenin ve problem çözme becerisinin gereğini vurgulamalıdır,
- Uygulamalı etkinlik ve ilk elden deneyimlerin üzerinde özellikle durarak, çevre hakkında çevreden öğrenmek/öğretmek için değişik öğrenme ortamlarından ve eğitim yaklaşımlarından faydalanmalıdır (Bilge, 2015, s. 17; Buhan, 2006, s.23)."

Yukarıda bahsedilen konular ışığında; eğitim yoluyla toplumsal ve bireysel çevre duyarlılığının oluşturulması ve çevre koruma bilincinin yer etmesi adına eğitimciler, belediyeler, sivil toplum kuruluşları ile her yaş ve kesimden vatandaşa büyük görev ve sorumluluklar düşmektedir (Altuğ, Birsen, Örnektekin, Döğeroğlu ve Van Doorn, 2008). Bu eğitim ve bilinç kazandırma süreci örgütlü ve devamlı olması gereken toplumsal bir faaliyet olduğu gibi sürdürülebilir kalkınmanın temel taşıdır (Erkal, Şafak ve Yertutan, 2011).

2.7. Sürdürülebilir Kalkınma

TDK'ya göre kalkınma; "Bir ekonomide halkın değer yargıları, dünya görüşü ile tüketim ve davranış kalıplarındaki değişimleri içeren toplumsal ve kuramsal yapıda dönüşüme yol açan büyüme olarak tanımlanır (www.tdk.gov.tr)." İngilizce de "development" kelimesinin karşılığı olan kalkınma, gelişme çabası içerisinde olan ülkelerin mali, siyasi ve toplumsal alanda gelişerek gelişmiş ülkeler seviyesine yükselme mücadelesidir (Kaypak, 2011).

Sürdürülebilir kalkınma; insanoğlunun temel ihtiyaçları ile çevrenin kendini yenileme potansiyelinin göz önünde bulundurularak hem neslimizin hem de gelecek nesillerin talep ve ihtiyaçlarının giderilmesi açısından doğal kaynakların verimli kullanılarak devamlılığın sağlanması düşüncesi üzerinde gelişim göstermiştir (Kaypak, 2011; Koçak ve Balcı, 2010). Kalkınmanın çevre ile bir bütüncül bir yaklaşımla değerlendirilmesi gerektiğini yansıtan önemli

konulardan biri olan sürdürülebilir kalkınma doğal kaynakların koruma altına alınmasının önemine yapmış olduğu katkıyla gelecek nesillerin yaşam kalitesinin artırılması, üretim potansiyeli ve milli gelirin artışı, sosyal ve ekonomik yapının değişmesi, toplumun değer yargılarının gelişmesi anlamına da gelmektedir (Kaypak, 2011; Yüksel, 2019). Sürdürülebilir kalkınma politikaları bütünsel bakış açısıyla toplumsal, iktisadi, çevreci bir anlayışla çevre etiğinin korunması yönüyle de farklı çevresel yaklaşımlar arasında önem kazanmaktadır (Yüksel, 2019). Gelişim sürecindeki toplumlar açısından mali ve toplumsal düzenlemeleri hayata geçirirken çevre ve doğal kaynakların korunmasını ön plana alan sürdürülebilir kalkınma gelişmiş ülkeler için ise toplumsal refahı korurken yaşam kalitesini yükseltmek için yapılan uygulamalarda çevre değerlerine gereken önemi vererek çevreyi koruma altına almak anlamını taşımaktadır (Aytaç ve Öngen, 2012).

Kavramsal anlamından ziyade bireylerin sürdürülebilirlik gerçeğinin farkında olması durumuna ise sürdürülebilirlik bilinci denir. Olgu olarak sürdürülebilirliğin farkında olan bireyin duygu, eylem ve inanışlarla bağlantılı davranış kalıplarını ifade eder. Sürdürülebilir bilinç tamamıyla insan beyniyle alakalıdır. Çevre sorunlarının karmaşık ve çok boyutlu yapısını sadece çevresel konuların üzerine giderek çözüm aramak tamamen çözümleyici olmayacağından bireylerde çevre bilincinin yanı sıra sürdürülebilirlik bilincinin de artırılması önemlidir. Sürdürülebilirlik bilinci, kavramsal olarak çevre odaklı teorilerin ısrarla savunduğu sürdürülebilir kalkınma kavramını da kapsayan çevre farkındalığı ve çevre bilincini yaşamın her anında işlevsel kılan önemli bir kavramdır (Yüksel, 2019).

2.8. Çevresel Değerlerin Biçimlenmesinde Kültür ve Dünya Görüşünün Rolü

Farklı topluluklar üzerinde yapılan çalışmalara bakıldığında doğa inancı, çevre algısı ve çevre sorunlarının her kültürün toplumsal yaşamında düzeni sağlamak için oluşturduğu kurallar bütününden etkilendiği görülmektedir. Bu duruma göre doğaya ilişkin inanç ve tutumların belirlenmesinde bireysel ve sosyal kültür etkin rol oynadığı söylenecek olursa insanların çevre sorunlarını kavrayış şekli ve paralelinde gelişen çözüm yolları da yaşadığı kültürün etkisi içerisinde gelişmektedir. Bu algı ile şekillenen ve insanoğlunun doğaya ilişkin ilk deneyimlerinde edindiği doğanın güçlü kendinin güçsüz olduğu yönündeki anlayış yüzyıllar boyu değişmeden devam etmiş sonucunda ise çevre, birey ve toplum arasında sömürü ve uyum problemi ortaya çıkmıştır (Baylan, 2009).

Son yıllarda önem verilen “kültürel teori” kavramı; inanışların, doğa ve çevreye ilişkin geliştirilen ilgi ve algılayışların tutumlar üzerinde yarattığı etkiyi önemsemesi ile hareket kazanmıştır (Baylan, 2009).

Kültürel teori kuramlarından kaderciler, doğaya güvenmezler ve doğada herhangi bir anlam bulamazlar. Yaşamları üzerinde herhangi bir kontrolü olmadığına inanan kaderciler bundan dolayı da çevreye ilişkin problemlerin çözümlenmesinde herhangi bir yaptırımları olmayacaklarına inanırlar (Baylan, 2009).

Hiyerarşicilerde ise, dünyanın kontrol edilmesinde temel faktörün toplumsal sınıf olduğu anlayışı hakimdir. Bu anlayışa göre doğanın sınırlarını ancak uzmanlar belirleyebilir ve ekonomik faaliyetlerin bu sınırdaki tutulması ancak yasal düzenlemelere bağlıdır. İnsanların kaynaklara ulaşımı da hiyerarşik yapıda sahip olunan konuma bağlıdır. Buna göre üst kademelikler yaşamak için daha fazla kaynak kullanmak zorundadır (Baylan, 2009).

Bireyselcilere göre ise, kendini yenileme özelliğine sahip olan doğa aynı zamanda da merhamet sahibidir. Bu anlayışta doğanın her türlü kullanım, tahrip ve sömürüden kurtularak kendini yenileyebileceği ve yeniden dengesini kurabileceği düşüncesi hakimdir. Bu gruba göre doğa karmaşık olmamakla beraber, olumsuzluklara karşı güçlü ve insanın hakimiyeti altındadır (Baylan, 2009). Benmerkezci yaklaşıma göre yaşamın temelinde olan insanın bugün ve ilerleyen süreçte temel ihtiyaçlarının karşılanması öncelik sahibidir (Aytaç ve Öngen, 2012).

Bireyselcilerin tam tersi yönde düşünen **eşitlikçilere** göre insan, doğayı koruyup her birey için eşit kullanım hakkı yetkinliğe sahip olmasına karşın dünyadaki olumsuzlukların insanların paylaşma, bölüşme gibi duygularını yok ettiği anlayışı hakimdir. Bu görüş toplumun kast anlayışından sıyrılarak bunun yerine sosyal adalet ile çevresel eşitlik anlayışı içerisinde birleşmesi gerekliliğini savunmaktadır. Zaten çevresindeki etkilere duyarlı olan doğal yaşam kısa ömürlü ve karmaşık bir yapıya sahiptir. İnsanın her türlü özensiz davranışı dünyanın sonunu getirebilir bundan dolayı doğaya saygı duymak bir gerekliliktir (Baylan, 2009).

Anlatılanlara paralel olarak başka bir görüş ise birey boş zamanlarını değerlendirmek için dahil olduğu rekreatif faaliyetleri gerçekleştirirken çevreye ilişkin farklı tutum ve düşünceler de geliştirebilir. Bu noktada ekosentrik, antroposentrik ve antipatik düşünce ve davranış kalıplarından bahsetmek mümkündür. Doğada geri dönüşümün önemine vurgu yapan ekosentrik anlayış su ve enerji gibi kaynakların yüksek düzeyde fayda sağlayacak şekilde kullanılması ve geri dönüşümün sağlanmasında çevre korumanın önemine vurguda bulunur. Antroposentrik anlayış da çevre insanoğlunun hayat kalitesinin yükseltilmesinde ve insan popülasyonunun sürekliliği vazgeçilemeyecek için bir araçtır bundan dolayı çevreyi korumak hayati bir öneme sahiptir. Antipatik düşünce anlayışı içerisinde olan bireyler ise çevrenin korunmasına ilişkin olarak itici ve olumsuz düşünce yargılarına sahiptirler. Yukarıda bahsettiğimiz tutum ve davranış kalıpları sürdürülebilir rekreasyon anlayışı açısından da büyük önem arz etmektedir (Karaküçük, Ayyıldız-Durhan, Akgül, Aksın ve Özdemir, 2019).

2.9. Çevre Sorunları ve Türkiye’ de Çevre Politikalarının Gelişimi

18. yüzyılda küresel bir hamle olarak başlayan Sanayi devrimi diye adlandırılan bilim teknik alanındaki gelişmeler üretim için gereken hammadde ihtiyacı doğal kaynakların tüketim hızını artırmıştır. Bu gelişmelerin paralelinde müspet bilimlerde özellikle tıp alanında yaşanan gelişmeler ve yaşam kalitesinin yükselmesi insan ömrünün uzamasına doğal sonucu olarak da ölüm oranlarının düşmesi beraberinde nüfus artışına sebep olmuştur (Yılmaz, 2016, s.9). Hızlı nüfus artışı ile birlikte endüstriyel gelişme, çarpık yapılaşma, nükleer denemeler ve savaşlar tarımda verimi artırmak için kullanılan zirai ilaçlar, suni gübre ve kimyasal madde kullanımındaki artış çevre kirliliğini tetikleyen en önemli sebepler arasındadır. Son olarak çevre tahribatına yol açan sebepler arasında turizmi de ekleyebiliriz. Turistik bölgelere kitlesel insan akışı ve çevre dostu olmayan bireysel davranışlar ve taşıma kapasitesinin aşılması toprak altı ve toprak üstü kaynaklarda tahribata yol açmaktadır (Karakaş ve Güngör, 2015). Saydığımız olumsuzlukların etkisiyle kirlenen dünya canlı habitatının yaşamsal döngüsünü olumsuz etkilemekte ve çevre sorunları gerçeğini gün yüzüne çıkarmıştır. Çevre sorunu; dünya üzerindeki tüm varlıkların etkileşimlerinden meydana gelen ekosistemin işleyişini zora sokan veya işlevini yitirmesine sebep olan düzensizlikler şeklinde tanımlanabilir (Yılmaz, 2016, s.9).

Ülkemizde çevre politikaları kapsamında çevre sorunlarına ilişkin düzenlemeler 1978 yılında Devlet Bakanlığı denetiminde çevreye ilişkin bölgesel ve uluslararası boyutta etkinliklerin arasında organizasyon sağlamak amacı ile hayata geçirilen Çevre Müsteşarlığı ile başlamıştır. Müsteşarlığın başlıca görevleri; çevre politikalarının belirlenmesi, belirlenen politikaların uyum sürecinin denetlenmesi ve çevre kanunlarının hazırlanarak diğer bakanlıklarla kurulan ilişkilerin koordinasyonu şeklinde sıralanmıştır. 1991 yılında ise müsteşarlıktan bakanlığa çevrilen kurum yetki ve sorumluluklarının artması ile birlikte çevre koruma stratejilerinin belirlenmesi, uygulaması ve denetiminde tek elden söz sahibi olmuştur (Doğuay, 2009, s.14-15).

1983 yılında çıkarılan çevre kanunu ve buna bağlı yönetmeliklerle bakanlığın faaliyet alanı olan, bitki ve hayvan türlerinin korunması, çevre kirliliğinin önüne geçilerek toplumda farkındalık yaratılması, çevresel faaliyetlerin dünya çapında tüm platformlarda koordinasyonun sağlanması, çevre politika ve stratejilerinin belirlenmesi gibi konularda yasal dayanak oluşturulmuştur (Doğuay, 2009, s.14-15).

2.10. Zaman, Boş Zaman ve Serbest Zaman

Rekreasyon kavramını açıklamadan önce herhangi bir karışıklığa neden olmaması için zaman, serbest zaman ve boş zaman kavramlarının açıklanması araştırmamız açısından faydalı olacaktır. Çünkü zamanın birer parçası olan serbest zaman (free time) ve boş zaman (leisure)

kavramları birbirine çok yakın gibi görünen hatta birbiri yerine kullanılan kavramlar olsa da içerik ve anlam olarak farklılıkları bulunmaktadır (Gümüş, Alay-Özgül ve Karakılıç, 2017; Öztürk, 2018).

2.10.1. Zaman Kavramı

TDK' ya göre zaman kavramı; sürenin belirli bir parçası, vakit, belirlenmiş olan an, çağ, mevsim, dönem, devir ve bir işe ayrılmış veya bir iş için ayrılmış saatler, şeklinde açıklanmaktadır (tdk.gov.tr). Zaman, insanın beş duyu ile algılayamadığı fiziksel, felsefi, psikolojik ve sosyolojik boyutları olan bir olgu ve engel olunamaz bir şekilde, sabit bir süratle devam eden ve yaradılışından itibaren bütün insanlığa aynı oranda paylaştırılan önemli bir değerdir (ak. Gürbüz ve Aydın, 2012; Karaküçük, 2005, s.3). Zaman, insan yaşamının başlangıcı ve sonu belli tekrarı imkansız uzun veya kısa süreli saatle ölçülen birimdir (Kızanıklı, 2014). Ayrıca zaman, yaşantıların geçmişten bugüne, bugünden geleceğe doğru sistematik bir sıra ile aktığı insanoğlu tarafından yaratılan ancak bireyin herhangi bir yaptırım gücü olmadan aralıksız devam eden bir ilerlemedir (Ekinci, Kalkavan, Üstün ve Gündüz, 2014; Gürbüz ve Aydın, 2012; Öztürk, 2018). Verilen tanımlardan da anlaşılacağı üzere zamana ilişkin birçok açıklama bulunsa da Gürbüz ve Aydın' da (2012) zamanın beş duyu ile algılanamadığı algısının aksine zamanın öznel değerlendirmelerin dışında doğada var olan, beş duyumuzla algılanabilen ve ölçülebilen bir kavram olduğunu savunmaktadır.

Gürbüz ve Aydın' a (2012) göre zaman, evrendeki bütün maddelerin hareketleri sırasında, birbirlerine göre konum değişikliğinin meydana gelmesi için geçen süredir ve insanlar zamanı, kendilerini etkileyen güneş sistemindeki gök cisimlerinin hareketlerine göre algırlar. İnsan ömrünün uzay zaman hesabına göre çok kısa olduğunu varsayacak olursak birey zamanını en iyi şekilde organize edip kullanmak zorundadır. Çünkü insanoğlunun evrimleşmesinde ve kendini gerçekleştirme sürecinde zaman çok büyük öneme sahiptir. Bu bireyler kadar toplumların gelişimi açısından da büyük önem taşıyan bir olgudur. Meslek yaşamı, toplumsal diyalektik ile eğlence ve dinlence zamanlarını zaman anlayışı içerisinde yapılandıran toplumların gelişmişlik düzeyi diğerlerine nazaran daha fazladır. Zaman planlaması ve zamanı verimli kullanmak da gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasındaki önemli farklardan bir tanesidir (Karaküçük, 2008, s.8). Unutulmamalı ki, zaman;

- Sadece kullanılır ve biter, biriktirilemez,
- Ödünç alınamadığı gibi, kiralanamaz,
- Satın alınıp, çoğaltılamaz,
- Toplanarak hammadde gibi depolanamaz,

- Düzgün kullanılmazsa birçok olumsuzluğu beraberinde getirir (Demirel, 2009, s.8; Karaküçük, 2008, s.8; Öztürk, 2018).

Zamanını iyi kullanabilen bir birey başarıya giden yolda ne yapacağını ve zamanını verimli şekilde nasıl kullanacağını bilir ve belirlediği hedeflerin öncelik sırasına göre zamanını nerelerde kullanması gerektiği konusunda kendini yeterince planlar. Bu sayede iş verimini artıran birey daha fazla mutlu olmak adına boş zaman ilgilerine ve hobilerine zaman ayırabilir (Karaküçük, 2008, s.9). Bu noktada önem kazanan kavram da iş gücü eğitimi ile ilgili olarak Danimarka’ da çıkıp dünyayı etkisi altına alan zaman yönetimi kavramıdır (Akatay, 2010). Çeşitli çalışmalarda yer alan değişik tanımlamalara göre zaman yönetimi; başlangıcı ve bitişi belirlenmiş ya da tanımlanmış bir zaman dilimi içerisinde, yapılması gereken iş ve eylemleri tanımlanmış amaçların gerçekleştirilmesi için tüm kaynakları etkin ve verimli kullanılması. Başka bir tanıma göre zaman yönetimi; tespit edilen ihtiyaçların giderilebilmesi için gereken altyapıyı oluşturmak, öncelik sırasını belirlemek ve belirlenen önceliklerle zamanı, planlama, programlama ve listeleme yoluyla adapte etmek olarak tanımlanmaktadır (Akatay, 2010; Karaküçük, 2008, s.11).

Garzia zamanı;

- 1- Çalışma zamanı,
- 2- Çalışmaya bağlı etkinliklere ayrılan zaman,
- 3- Yaşamı sürdürmeye yönelik etkinlikler,
- 4- Serbest zaman olarak tasnif ederken,

Megyeri’ de;

- 1- Temel ihtiyaçların giderilmesine ayrılan zaman (uyku, temizlik, giyinme, yemek vb.),
- 2- Çalışma ve buna bağlı etkinlikler ve görevler için ayrılan zaman (iş, yolculuk, ödev vb.),
- 3- Serbest etkinliklere ayrılan zaman (eğlence, spor, dinlenme vb)
- 4- Diğer etkinliklere ayrılan zaman (Karaküçük, 2008, s.13).

ZAMAN	
Çalışma (İş) Zamanı * İşe bağımlı zaman * Çalışma saati dışında kalan ancak çalışma için hazırlık ve işe geliş gidiş sürelerini içeren zaman * Uğraşılan işle veya ikinci işle ilgili normal mesai dışı yapılması gereken mesleki uğraşlar	Çalışma Dışı Zaman (Serbest zaman- Free time) * Yemek * Uyku Boş Zaman (Leisure Time) • Rekreasyon

Şekil 2.1. Zaman Kullanım Bölümleri (Karaküçük, 2008, s.14)

Faaliyet türleri zamanın gruplandırılmasında kullanılan kriterlerden bir tanesi olsa da bunların dışında zaman günün 24 saati üç eşit parçaya bölünerek 8 saat çalışma, 8 saat uyku, 8 saat de dinlenme şeklinde de sınıflandırılmaktadır (Karaküçük, 2008, s.14).

2.10.2. Serbest Zaman Kavramı

Serbest zaman, insan yaşadığı sürece hayatının her anına yer etmiş ve birbirinden bağımsız olmayan kişisel ve sosyal ilerleme düzeyi ile yaşam kalitesi gibi konuları içine alan bir kavramdır (Arslan, 2011). İçerisinde, boş zamanın da yer aldığı ancak yemek, içmek, uyku ve diğer fiziksel ihtiyaçlarında içerisinde bulunduğu zaman dilimini kapsar (Karaküçük ve Akgül, 2016, s.8; Öztürk, 2018).

Serbest zaman;

- Bireyin özgür zaman dilimini,
- Hem kendisi hem de başkaları için bütün zorunluluklardan ya da bağlantılardan kurtulduğu ve kendi isteği ile seçeceği bir uğraşa ayıracağı zamanı,
- Bireyin hayatını idame etmek için yaptığı iş dışında bireysel tercihlerine ayıracağı zamanı,
- Kişisel doyumunu artırarak tatmin duygusu uyandıran, seçimliği olan, yaratıcılık hoşnutluk veren, eğlencelere olanak sağlayan insan hayatının özelini,
- Dinlenip, rahatlama, bilgi ve görgü artırma, psikolojik ve fizyolojik ihtiyaçlarında doyuma ulaşma şeklinde ifade edilmektedir (Özşaker, 2012).

Serbest zaman etkinlikleri ise; kişinin mecburi uğraş ve ihtiyaçlarının haricinde kalan ve tasarrufunda baştan sona kadar hür iradesiyle hareket ettiği serbest zamanlarında, gelir elde etme amacı olmadan bireyden bireye değişen amaç ve yöntemlerle ve tamamen kişisel tercihlerle yapılan etkinliklerdir (Arslan, 2011).

Serbest zaman etkinlikleri katılımcılar için değişik tecrübelerle yönlendirmesi ve her bireyde farklı duygulara yol açması dikkate alınarak ilk kez Stebbins tarafından yapılan serbest zaman sınıflandırmasını Dünya Serbest Zaman ve Rekreasyon birliği de onamış ve serbest zamanı; sıradan serbest zaman etkinlikleri ve sistemli serbest zaman etkinlikleri olarak ikiye ayırmıştır (Arslan, 2011).

Herhangi bir eğitime ve ön hazırlığa ihtiyaç duyulmadan yapılan ve birey üzerinde doyum hissi kısa süreli olan **sıradan serbest zaman etkinliklerinin** bazılarını oyunlar, dinlence (oturmak, uyumak, dolaşmak), pasif eğlence (TV, müzik), aktif eğlence (şans ve parti oyunları), sohbet, duygusal uyarılar (yeme, içme ve geziye çıkmak) şeklinde sırlanabilir.

Herhangi bir maddi çıkar kaygısı gütmeden kişisel ve sosyal fayda sağlamak amaçlı amatör ruhla hobi amaçlı olarak düzenli olarak yapılan **sistematik serbest zaman etkinliklerinde** ise bireyler maksimum doyuma ulaşmanın yanı sıra özel beceri, bilgi ve tecrübe kazanacakları, çalışma dışı kariyerlere yönelirler. Belirli etkinliklerde, katılımı sağlayan uğraşlar yavaş yavaş büyür ve tipik olarak; özel becerilerin ve bilginin başlaması, gelişimi, kurulması, devam ettirilmesi ve azalması aşamaları görülür(Arslan, 2011).

Ayrıca yaşanan modernleşme sürecinde ortaya çıkan yenedünya anlayışının yarattığı değişiklikler sosyal yaşamın her alanına etki ettiği gibi serbest zaman anlayışına da etki etmiştir. Teknolojinin iş yaşamına entegrasyonu ile birlikte çalışan insanın iş zamanından çok serbest zamana sahip olması ürün yelpazesinin çok geniş olduğu serbest zaman etkinliklerinin içerisinde bireyin kendisi için en uygun olanı seçme problemini de beraberinde getirmiştir. İnsanlar açısından serbest zamanın artması, bireysel ve toplumsal hayatta birçok kazanım elde edilmesini sağlarken karşılaşılan olumsuzlukların en büyük sebebi ise serbest zamanın kullanım şekli ve serbest zaman algısıdır. (Arslan, 2011).

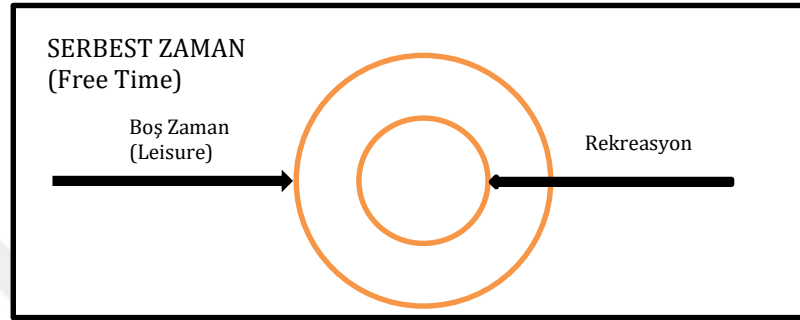
2.10.3. Boş Zaman Kavramı

Boş zaman serbest zamanın bir parçası olmakla birlikte bireyin sadece kendisi için ve istediği şekilde kullanabileceği zaman dilimini anlatır. İnsanın yaşam kalitesi, yaşam doyumu, sosyalleşerek toplumla bütünleşmesi ile yakından ilgili olan boş zaman hayatın her safhasında vardır (Çınar ve Sanioğlu, 2004). Sosyolojik bir kavram olan boş zaman işin gerekliliği ve baskısından kurtularak serbest kalma, rahatlama ve deşarj olma durumuna yönelimi ifade eder (Karaküçük ve Akgül, 2016, s.13; Öztürk, 2018). “Dünya Boş Zaman ve Rekreasyon Birliği”nin tanımına göre boş zaman; bireyin mesleki ve toplumsal görevlerini gerçekleştirdikten sonra özgünlük, haz veren, ruhsal açıdan memnuniyet içeren ve kişisel doyumu arttıran eğlencelere öncülük eden yararları ile insan yaşamının kendine özel kısmıdır (Büküşoğlu ve Bayturan, 2005, 2005; Demirel ve Harmandar, 2009; Gümüş ve Koç, 2019). Yaşamın bu özel kısmında yapılabilecek etkinlikleri (Büküşoğlu ve Bayturan, 2005) aşağıdaki şekilde tasnif etmiştir;

- Sanatsal (sinema, edebiyat, tiyatro, müzik, resim, fotoğraf, vb.)
- Entellektüel (kitap, konferanslar, radyo, TV, vb.)
- Sosyal (aile, partiler, toplantılar, vb.)
- Pratik (bahçe işleri, el sanatları ve el işleri, vb.)
- Fiziki (spor, yürüyüş, avcılık, balıkçılık, vb.)

Geniş bir anlam yelpazesine sahip olan boş zamanının farklı şekillerde sınıflandırılışını da görmek mümkündür. Jensen ve Guthrie (2006), boş zamanı; günlük, haftalık yıllık ve emeklilik olarak dörde ayırırken Torkildsen (2005)' de boş zamanı; zaman olarak boş zaman, aktivite olarak boş zaman, yaşam biçimi olarak boş zaman ve rekreasyon olarak boş zaman şeklinde kategorize etmiştir (ak. Öztürk, 2018).

Yukarıdaki tanım ve sıralamalardan da anlaşılacağı üzere boş zaman rekreasyon için en önemli araçlardan bir tanesidir.

Şekil 2.2. Serbest Zaman, Boş Zaman ve Rekreasyon İlişkisi (Karaküçük ve Akgül, 2016, s.21)

2.11. Rekreasyon Kavramı

Rekreasyon kelime anlamıyla Latince kökenli olup, yeniden yaratma ve tazelenme anlamında kullanılan “recreate” kelimesinden türemiştir (Karaküçük ve Akgül, 2006, s.43).

Bireysel deneyim ve algılara dayanan rekreasyon kavramsal olarak birçok farklı tanımıyla karşımıza çıkmaktadır (Kızanlıklılı, 2014). Karaküçük rekreasyonu, zamanın planlı ve iyi kullanılması sonucu ortaya çıkan ve zamanın bölümlerinden olan boş zamanın, birey tarafından özgürce seçilen faaliyetlerle değerlendirilmesidir (Karaküçük ve Akgül, 2006, s.43).

Kraus, rekreasyonu; bireyin iş ve sosyal sorumluluklarından hariç rahatlatarak bilgi düzeyi ve sosyal birliktelik düzeyini artırmak amacıyla özgürce yaratıcılığını ön plana çıkardığı herhangi bir faaliyet olarak tanımlamaktadır (Ak. Can, 2015, Önder, 2003). Broadhurst' e göre rekreasyon; bireyin boş zamanında katılım sağladığı fiziksel, sosyal, duygusal ve bilişsel unsurları barındıran çok yönlü aktivitelerdir (ak. Yüksek, Çilli, Kurdoğlu, Dinçer ve Yüksek; 2012).

Başka bir tanımı ile rekreasyon; insanların eğlenip, stres atmak yoluyla huzur bulduğu etkinliklerin tamamı ya da bireyin sağlıklı ve verimli çalışması için bozulan düzenini istendik faaliyetlerle yeniden kurmasıdır (İmamoğlu, İmamoğlu ve İmamoğlu, 2014; Tütüncü ve Kuşluvan 1997). En maddesel tanımı ile rekreasyon “kamusal, yarı kamusal, özel” kuruluşlar yoluyla topluma kazandırılan dünya çapındaki doğal parklar, toplum merkezleri, park ve

bahçeler, su parkları, eğlence ve spor alanlarında gerçekleştirilebilen etkinliklerin tamamıdır (Dirlik, 2016, s. 6).

Hiç şüphe yok ki literatürde rekreasyon kavramı ile ilgili daha bir çok tanımı bulmak mümkündür. Bu noktada rekreasyon anlayışının insan yaşantısının bir mükafatı olarak devletler tarafından aldığı destekle ekonomik gelişmelerin yansıması olan teknolojik büyüme ile de doğru orantılı olarak ilerlemektedir. Modern dünya anlayışı ile aralıksız devam eden bu ilerleme rekreasyonun kavramsal sınırlarının sürekli olarak değişmesine ve an itibarıyla kesin bir tanım vermenin önüne geçmektedir (Dirlik, 2016, s.6).

Bununla beraber, teknoloji ve sanayi alanında yaşanan durdurulamaz gelişimin beraberinde getirdiği çarpık kentleşme, yorucu iş temposu, günlük yaşamın rutinleşmesi ve yaşam alanlarının düzensiz bir şekilde kalabalıklaşmasının ortaya çıkardığı ruhsal ve bedensel deformasyonun giderilmesi ve bireylerin tazelenmeleri için rekreasyon insanoğlu açısından gereklilik ve ihtiyaç haline gelmiştir (Sağlık ve Kelkit, 2014).

2.12. Rekreasyon İhtiyacı

Rekreasyon ihtiyacının en büyük iki sebebi olarak kişisel ve toplumsal olarak sağladığı faydaları göstermek mümkündür. Rekreasyonun başlıca kişisel faydaları arasında; beden ve ruh sağlığı gelişimi, sosyal ve psikolojik iyi oluş, yeni bilgi, beceri ve tecrübe kazanımı, çalışma başarısı ve iş veriminde artış, yaratıcılık ve kendini ifade etme, ruhsal ve bedensel dinlenmeyi sıralamak mümkünken, toplumsal faydaları arasında; toplumsal birliktelik ve demokratik toplum gelişimini saymak mümkündür (Önder, 2003).

Rekreasyon yaş, yeterlik ve fiziksel engel gözetmeksizin toplumu meydana getiren tüm bireylerin mutlu ve kaliteli yaşam eğilimleri doğrultusunda gelişim gösterir (Tütüncü ve Aydın, 2014). Rekreatif faaliyetler ile birey kendisine uygun bir etkinlikte yer alarak gündelik yaşamın tek düzelighinden, iş hayatının insan üzerinde yarattığı psikolojik baskıdan sıyrılarak kendi duygu düşünce ve zevklerini paylaşabilecek bireylerle birlikte olabileceği sosyal bir ortamda yer alır (Ramazanoğlu, Altungül ve Özer, 2004). Savaşlar, küresel çapta mali sıkıntılar, çevresel deformasyonlar gibi global çapta meydana gelen olaylar bireylerde sinir hastalıkları ile zihinsel sağlık problemlerine yol açmaktadır. DSÖ' nün verilerine göre dünyada en fazla bellek kaybına yol açan on hastalıktan dördü depresyon, şizofreni, alkol-madde kullanımı ve obsesif kompulsif bozukluklardır (Gültekin, Özdede, Korkut, Esentürk, Gül ve Topçu, 2018). Bu ve benzeri hastalıkların önlenmesinde bir alternatif olarak karşımıza çıkan rekreatif etkinliklerin temelinde kendini yenileme, motive olma, sosyal iletişim kurma, günlük yaşamın sıkıntılarından uzaklaşma, iyi vakit geçirme, öz yeterlik (kendini kanıtlama), çalışma hayatının yarattığı zihinsel yorgunluğu geride bırakarak beden ve ruh sağlığını koruma gibi ihtiyaçlar bulunur (Ağılönü ve

Mengütay, 2009; Serçek ve Tavazar-Serçek, 2015; Serçek ve Güzel, 2018). Yaşam şekli, maddi imkanlar, çevre şartları, yaşanan çevredeki rekreasyonel imkanlar, ilişkiler, kişilik özellikleri ve zevkler, duygusal zeka, deneyimler, cinsiyet, yaş ve öğrenim düzeyi gibi faktörler de bireyin rekreatif etkinliklere olan ihtiyacını ve hangi etkinlikleri kimlerle yapacağını belirlemektedir (Ardahan, 2013a; Talay, Kaya ve Belkayalı; 2010).

Rekreatif faaliyetlerin bireylerin sosyal değerlerini yükseltmek için var olduğunu söyleyen (ak. Gümüş, 2016, s.17) Torkildsen, rekreatif etkinliklere katılımı etkileyen üç faktörden söz etmektedir; birinci grup faktörlerde kişinin yaşamsal dönemi, ihtiyaçları, ilgi duyduğu alanlar, yetenek ve davranışları ile aile yapısı etkili iken ikinci grup faktörlerde kişinin içinde bulunduğu durum ve koşullar, üçüncü grupta ise bireye sunulan destek ve fırsatlar olarak belirtmektedir (Tütüncü, Aydın, Küçükusta, Avcı ve Taş). Kılbaş, insanlarda rekreasyon ihtiyacının sebeplerini aşağıdaki şekilde aktarmaktadır (Gümüş, 2016, s.18);

- Gruplaşma ihtiyacı,
- Kültürel etkileşim ihtiyacı,
- İletişim ihtiyacı
- Eğitim ihtiyacı
- Ödüllendirme ihtiyacı
- Kendini yenileme ihtiyacı
- Bütünleşme ihtiyacı

Açıklamalardan da anlaşılacağı üzere sağlıklı bireyler yetişmesini sağlayan rekreatif etkinlikler sosyal açıdan rahatlamaya yol açarken aynı zamanda sosyal uyum, toplumsal rahatlık, yaşam kalitesinin artırılması, özgüven artımı özgüven artımı, stres kontrolü gibi dinamikleri de bünyesinde barındırmaktadır (ak. Yüksek, Çilli, Kurdoğlu, Dinçer ve Yüksek; 2012; Gümüş, 2016, s.17). Gunter (1987) rekreasyonunun özelliklerini;

- 1- Günlük yaşamın rutininden sıyrılma,
- 2- Özgürce seçim imkanı,
- 3- Doğal seleksiyon,
- 4- Haz almak,
- 5- Zamanın var oluşu,
- 6- Yaratıcılık ve hayal kurma,
- 7- Macera ve keşfetme,
- 8- Kendini gerçekleştirme şeklinde sekiz madde de sıralamıştır (Ak. Can, 2015).

Sosyal açıdan boş zamanları değerlendirme ve rekreasyonun gerekliliği devlet otoritesi tarafından da kabul edilmiş ve bu yönde rekreasyon ihtiyacına dikkat çekmek adına bazı kanunlar çıkarılmıştır. 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 47. Maddesinde “Yükseköğretim

kurumları, yapacağı plan ve programlar uyarınca, öğrencilerin beden ve ruh sağlığını korumak, beslenme, çalışma, dinlenme, boş zamanları değerlendirme gibi sosyal ihtiyaçlarını karşılamak ve bu amaçla maddi olanaklar oranında okuma salonları, yataklı sağlık merkezleri, kafeteryalar, lokanta açmak, toplantı, sinema, tiyatro salonları, spor salonu ve sahaları, kamp yerleri sağlamak ve bunlardan öğrencilerin en yüksek düzeyde faydalanmaları için gerekli önlemleri almakla görevlidir.” hükmü uyarınca ülkemizin en dinamik nüfus yoğunluğunu oluşturan üniversite öğrencilerinin sosyal yaşamını düzenleyen bazı hakları garanti altına alınmıştır. Ayrıca, “351 sayılı Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Kanununun 25. maddesi” ise “Ders dışı saatlerde ve tatillerde öğrencilerin sosyal ve kültürel ihtiyaçlarının karşılayacak her türlü tedbir alınır” ifadesi ile özellikle üniversite öğrencilerinin boş zaman planlaması ve rekreasyonel etkinliklere katılımının ülke politikası açısından da önemi vurgulanmaktadır (Kalaycı-Önaç ve ar.2018).

Toplumun her kesimini ilgilendiren rekreasyon ihtiyacı içeriği bakımından birçok unsurla ilişkili olması sebebi ile özellikle son yıllarda yapılan çalışmalarda sadece motivasyon, yaş, gelir ve eğitim düzeyi, yaşanan yer ve demografik unsurlar açısından değil ihtiyaç teorisi, aktivite teorisi, başarılabacak amaç teorisi, kişilik teorisi ve özerk benlik yönetimi teorisi gibi teorilerle de incelenerek rekreasyonel ihtiyaçların sebepleri farklı boyutlarıyla da açıklanmaya çalışılmıştır (Ardahan, 2013b, Ardahan ve Mert, 2014).

Rekreasyon, barındırdığı bu çok yönlülük ile sadece yetişkin bireyler için değil gelişme çağındaki bireylerin yaptıkları rekreatif etkinliklerin de sosyal, fiziksel, zihinsel ve duygusal gelişimlerine ne yönde etki ettiği noktasında araştırmacılar tarafından ilgi duyulan konulardan biri olarak literatürde yer alır (Koçak ve Bulut, 2015). Farklı çalışma alanlarının doğrudan yada dolaylı olarak konusu olan rekreasyon kavramının içeriği kadar rekreasyonel etkinlik alanları da toplumsal yaşamın önemli birer parçası olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.13. Rekreasyon Etkinlik Alanları

Sosyal, kültürel, ekonomik ve fizyolojik imkanları ile bedensel ve psikolojik doyum sağlamaya çalışan insanoğlu, sahip olduğu olanaklar doğrultusunda hem boş zamanlarını değerlendirmek hem de yaşam koşturmacası içerisinde kaybettiği enerjiyi tazelemek için rekreasyon alanlarına yönelmektedir (Akyüz, Kul ve Yaşartürk, 2014). Çevre eğitiminin de başarıyla verilebileceği pratiklerin başında gelen rekreatif etkinlik alanlarının farklı şekillerde sınıflandırmasını görmek mümkündür (Demirel, Gürbüz ve Karaküçük, 2009; Öztürk, 2018). Unutulmamalı ki talep ve amaçlar doğrultusunda bireysel bir tercih olan rekreasyon bireyden bireye farklılık göstereceği için insan popülasyonu kadar da rekreatif etkinlik tercihindan bahsetmek mümkündür. Bu sebeple kesin bir sınırlama ve sınıflama yapmak mümkün olmasa

da alan yazınında üzerinde hemfikir olunmuş sınıflandırmalar ile konuya ışık tutulmaya çalışılacaktır (Dirlik, 2016, s.10).

Rekreatif etkinlik alanlarının sınıflandırmasında temel unsur bireyin rekreatif etkinliklere katılım amacı yanı sıra zevk ve istekleridir (Öztürk, 2018). Özkan, rekreasyonel etkinliklerin seçiminde rol alan faktörleri; yaş, cinsiyet, eğitim ve gelir düzeyi, meslek kolu, sağlık durumu, yaşanan yerin fiziksel yapısı, içinde bulunulan toplumun sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel durumu zevkler ve moda şeklinde sıralamaktadır (ak. Kalaycı-Önaç, Birişçi, Gündel, Işikel ve Çalışkan, 2018).

Rekreatif etkinlik alanların temel belirleyicisi boş zamanın şekli ve süresi, katılım tarzı, iklim, ekonomi, coğrafya, sosyal yapı, sanayileşme ve ülke politikası gibi faktörlerle çeşitlilik gösteren sanat, spor ve oyun, müzik uğraşları, dans faaliyetleri, sahne çalışmaları ile açık hava etkinlikleri benzeri faaliyetlerdir (Karaküçük ve Akgül, 2006, s.67-68; Öztürk, 2008). Öztürk (2008), rekreatif etkinlik alanlarını katılımcıların özellikleri, yer ve fonksiyona göre aşağıdaki şekilde bölümlere ayırmıştır.

Katılım Şekline Göre	Mekana Göre	Milliyete Göre	Katılımcı Sayısına Göre	Fonksiyona Göre
Aktif (Etken) Pasif (Edilgen)	Açık Alan Kapalı Alan	Ulusal Uluslararası	Bireysel Grup	Ticari, Estetik, Sosyal, Sağlık, Fiziksel, Sanatsal, Kültürel, Turistik, Terapötik

Şekil 2.3. Rekreatif Etkinlik Alanlarının Sınıflandırılması (Öztürk, 2008)

Güleç (1989), rekreasyonel aktiviteleri etkinlik türüne göre aktif ve pasif, mekanın yapısına göre kapalı ve açık hava, zamana göre günlük, tatil ve değişken, mekanın konumuna göre ise kentsel ve kırsal alan rekreasyonu olarak sınıflandırmıştır (ak. Karaşah, 2017).

Rekreatif etkinliğin türü ne olursa olsun insanoğlunun bu etkinlikler açısından sahip olduğu en uygun ortam elbette ki doğadır. Bundan dolayı çevre eğitiminin yaygınlaşması ile sağlanacak insan ve doğa arasındaki dengeyi bozmamak adına rekreasyon alan planlaması yapılırken doğanın olağan düzeni bozulmamalı, doğa ile özdeşleşerek rekreasyon alanının bizden sonraki nesillere de aktarımı için gerekli özen gösterilmelidir (İmamoğlu, İmamoğlu ve İmamoğlu, 2014).

2.14. Açık Hava Rekreasyonu

Modernite, yerleşik hayatın sorumlulukları, gündelik yaşam, trafik, internet bağımlılığı, stres, iş hayatında yaşanan olumsuzluklar gelecek kaygısı günümüz insanının zihinsel yorgunluk duymasında önemli faktörlerden bazılarıdır. Zihinsel yorgunluk ise dikkat kaybı, kaza geçirme

riski, asabiyet hali ve tükenmişlik bunun sonucunda depresyona yol açmaktadır. Mutsuzluk, tükenmişlik ve aktivite azlığı gibi semptomlarla baş gösteren depresyon sürecinde bireyin duygu durumları iniş çıkışlar yaşamakta ve süreç içerisinde bu durum kalıcı hale gelmektedir (Gültekin ve ar., 2018).

Bazı mekanların insanın rahatlamasında ve zihin sağlığı üzerinde olumlu etkileri olduğu gibi kentsel alanların açık yeşil alanlara yakınlığı da stresin azalmasıyla doğrudan ilişkilidir (Gültekin ve ar., 2018). Şehir merkezlerinin yarattığı olumsuz sonuçlar, insan çevre etkileşiminin sağlıklı biçimde yürümesini sağlayacak rekreasyonel etkinlik alanlarına olan ihtiyacı arttırmaktadır (Akyüz, Kul ve Yaşartürk, 2014). Bu rekreasyonel alanlardan bir tanesi de açık havadır. Açık hava da yapılan rekreasyonel faaliyetler ve doğa sporlarının gerçekleştirildiği yerler kırsal kesimler olduğunu düşünecek olursak açık havada gerçekleştirilen tüm etkinlikler için de kaynak doğal çevredir. Akesen' e göre; açık hava rekreasyonu bireyler ve toplumların rekreasyonel ihtiyaçlarını gidermek amacıyla doğa üzerinden geliştirdikleri kaynak kullanım şeklidir (Çetinkaya, Yıldız ve Özçelik, 2016).

Açık alan rekreasyonu içinde kabul edilen ve katılımcı ile doğa arasında bir bağ oluşturan rekreasyonel doğa sporları etkinliğe katılan bireyin vücut ve psikolojik sağlığına, sosyal ve manevi dünyasına birçok olumlu etkisi olan rekreatif ve profesyonel aktivitelerden oluşur. Dağcılık, kano, trekking, balıkçılık, kayak, trekking, yamaç paraşütü, yarış kızıağı gibi etkinlikler karada, havada, denizde buzda ve karda özel olarak düzenlenmiş doğal alanlarda yapılır (Ardahan, ve Mert, 2014).

Ancak bu alanların turistik, sportif ve rekreatif amaçlı yoğun kullanımı sonucu yapılan faaliyetlerin, çevre açısından olumsuz etkileri de görülmektedir. Etkinin en çok hissedildiği nokta ise alan kullanıcılarının zemin yapısı ve bitki örtüsü üzerinde oluşturdukları "çiğneme" etkisidir. Çiğneme; bitki örtüsü ve bitki çeşitliliğinin azalması ile bitkilerde boy kaybı gibi tahribatlara yol açarken, toprak yapısının sıkışması da toprağın fiziksel, kimyasal ve biyolojik bütünlüğünde bozulmaya sebep olmaktadır. Evert, açık hava rekreasyoncularının çevreye olan etkisinin rekreasyon faaliyetinin türüne, zamana, kullanıcı ve kullanıma göre değiştiğini belirtirken Reynold ve Elson' da süreklilik gösteren rekreatif faaliyetlerin doğa üzerinde yarattığı etkiyi konaklayan yada göç eden yaban hayvanlarının rahatsız edilmesi, çiğnenen bitki örtüsü ve erozyon şeklinde sıralamaktadır (Demir, 2002).

Belirtilen sebeplerden dolayı rekreasyonel amaçlı kullanılan doğal alanlara yönelik fiziksel taşıma kapasitesinin sınırlandırılması doğal ortamın taşıyabileceği kullanıcı sayısının belirlenerek alan kullanımının makul seviyede tutulmasını sağlayacaktır (Çetinkaya, 2017).

Fiziksel taşıma kapasitesi ile paralellik gösteren rekreasyonel taşıma kapasitesi; rekreasyonel etkinliklere karşı fiziksel ve biyolojik çevrenin yeteneklerinin belirtilmesi ve nitel ölçütlere bağlı kullanım miktarlarının açıklanmasında önemli yere sahiptir. Rekreasyonel

taşıma kapasitesinin açık hava rekreasyon planlamalarında ve işletmeciliğinde aktif bir rolünün olması ancak süreklilik ile mümkündür. Sürekliliği korumak adına rekreasyonel faaliyetlerin yapıldığı arazi çeşitleri ve etkileri ile ilgili farklı sınıflandırmalar yapılarak rekreasyon faaliyetinin şekline göre alan standartları geliştirilmiş, bu sayede rekreasyonel amaçlı farklı kullanım şekillerinin rekreasyon alanını etkilemeyecek şekilde uygulama kriterleri belirlenerek çevreye verilen zarar asgari düzeye indirgenmiştir (Akesen, 1982).

Rekreasyonel taşıma kapasitesine dikkat edilecek doğal koruma alanlarının başında gelen milli parklar ise rekreasyonel etkinlikler için en uygun alanlardan bir tanesi olma özelliğine sahiptir. Bu alanlarda yoğun rekreasyonel talepler karşılanırken kullanıcıların beklentileri doğrultusunda memnuniyeti artırmak için alanlara uygun planlama yapılması önemli bir konudur (Aksu, Kılıç, Düzgüneş, Araz ve Öztürk, 2017).

Açık alan rekreasyonu ile ilgili üzerinde önemle durulan konulardan biri de örneklerine çoğunlukla Amerika ve Kanada’da rastlanan belediye parkları ve rekreasyon kuruluşları, söz konusu ülkelerde gençlerin toplum içerisinde yer edinmesi ve hayata katılım sağlamaları açısından önemli bir deney alanı olarak görülmektedir. Ülkemizde de buna benzer merkezler belediyeler tarafından hayata geçirildiğini görmek mümkündür. Ayrıca çocuk ve gençlerin topluma kazandırılmasında ıslahevi, bağımlılık tedavi merkezleri ve okullarda, açık alan rekreasyonu terapötik (iyileştirici) ve rehabilite (düzeltme) amaçlı kullanılmaktadır (Kılıç ve Şener, 2013).

2.15. Rekreasyon ve Spor İlişkisi

Hayatı idame etmek amacıyla yapılan işin dışında, bireyin yaşantısını zenginleştirmek amacıyla gönüllü olarak seçip katıldığı rekreatif etkinlikler hayata pozitif yönlü bir ivme kazandırmaktadır. Bu sebeple temelinde fiziksel ve psikolojik rahatlama amacı günden rekreatif etkinliklere verilen önem artmakta, heterojen insan toplulukları tarafından farklı etkinlikler yapılmaktadır. Bu etkinliklerden bir tanesi olan spor da; herhangi bir profesyonel amaç gütmenden amatör ruhla vücut sağlığını korumak ve geliştirmek, dinlenmek, eğlenmek ve sosyalleşmek amacıyla yapıldığında rekreasyon araçlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır (Ceyhun, 2008).

Ayrıca spor, endüstrileşmeyle beraber yaşam şartları ve çalışma koşulları olumlu yönde değişen insanoğlunda meydana gelen zihinsel ve fiziksel eksikliklerin yarattığı olumsuzlukları gidermede önemli rol üstlenmektedir. 17. Yüzyıldan itibaren Sanayi Devrimi ile birlikte insan yaşamına doğrudan etki eden modernitenin yarattığı ortamlarda çalışan insanoğlunun iş gücünden tasarruf ederken maruz kaldığı sedanter yaşam uzun yıllar boyu aynı bedensel hareketlerle aynı işi yapıyor olmasının hem fiziksel hem de zihinsel problemleri beraberinde

getirdiği görülmektedir. Bu problemler bireyde stres, davranış bozuklukları, hareketsizlikten kaynaklı obezite, hipertansiyon, diyabet, kemik erimesi, kas kütlelerinde küçülme, kas dokularında zayıflama, azalan eklem esnekliği nedeniyle vücut kompozisyonunda bozulma, koroner kalp damar rahatsızlıkları ve hava kirliliğine maruz kalan bireylerde solunum problemleri ile akciğer hastalıklarına sebep olmaktadır. Tüm bu olumsuzlukların önüne geçilmesinde rekreatif etkinlikler içerisinde büyük öneme sahip spor başı çekmektedir (Ardahan, 2013a; Ceyhun, 2008; Dede, Yiğit, Alvur ve Çınar, 2016; Gümüş ve Koç, 2019; Karaküçük, 2008, s.233-236; Kocalar, 2019).

Bir boş zaman aktivitesi olarak da dinlenme, eğlenme, maceraya atılma ve rekabet unsurlarını barındıran spor, sağlıklı yaşamın önemli basamaklarından biri olması yanı sıra etkinlik ve yapılacak yer çeşitliliği sebebi ile de insanlar tarafından tercih unsuru olmuştur (Karaküçük, 2008, s.236-237; Ramazanoğlu, Altungül ve Özer, 2004). Hayatın karmaşası içerisinde hızla yayılan rekreasyon anlayışı sportif canlılığın gelişmesine sebep olurken sporun ulaştığı büyük sosyal başarı ve geniş halk kitlelerine etkisi bireylerin boş zaman uğraşlarında önemli değişikliklere sebep olmaktadır (ak. Ceyhun, 2008; Karaküçük, 2008, s.237).

Sonuç olarak, rekreasyonun en kapsamlı şekli olma özelliğini taşıyan spor rekreasyon ile karşılıklı etkileşim içerisinde. Spor insanların rekreasyonel ihtiyaçlarını karşılamada yüksek düzeyde hareket sağası sağlarken, rekreasyonda sporun toplum geneline yayılması, tanınması ve sportif başarılarla imza atılmasında büyük görevler üstlenmiştir (Karaküçük, 2008, s.238).

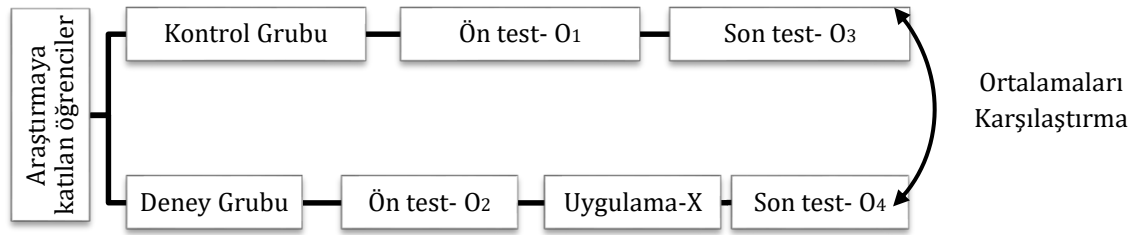
3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın problem durumuna ilişkin olarak seçilen araştırma modeli, veri toplama araçları ve verilerin analiz edilmesi ile ilgili bilgiler alt başlıklarla verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma nicel araştırma modeline göre tasarlanmış olup; bu kapsamda tarama-betimsel ve deneysel desenler kullanılmıştır. Nicel araştırmalar deney, test anket gibi sayısal ağırlıklı veri toplama, ölçme ve ölçümleme tekniklerinden ya da istatistiksel veri tabanları gibi veri kaynaklarından yararlanılan, verilerin sayısal göstergelerle ifade edildiği ve değişkenler arasındaki ilişkileri daha kesin olarak saptama iddiasındaki araştırma yöntemidir (Baydar, Gül ve Akçıl, 2009, s.127). Betimsel-Tarama Desen araştırmaları ise; bir konuya veya olaya ilişkin katılımcıların görüşlerinin ya da ilgi, beceri, yetenek, tutum vb. özelliklerinin belirlendiği genellikle daha büyük örneklemeler üzerinde yapılan araştırmalardır (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2016, s.178). Var olan durumun belirlenmesi amacıyla sürdürülen tarama yönteminde, araştırılması planlanan problem ya da olayla ilgili olarak var olan duruma yönelik “ne, nerede, ne zaman, hangi sıklıkta, hangi düzeyde, nasıl” sorularına yanıtlar aranarak tarama çalışmalarıyla (anlık, kesitsel, boylamsal, geçmişe dönük) elde edilen nicel veriler istatistiki analizler yapılmak suretiyle genellemelere ulaşılmaya çalışılır (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2016, s.178).

Çalışmada deneysel desenlerden ortamın araştırmacı tarafından oluşturulduğu (Kaptan, 1991, s.73) gerçek deneysel desen “öntest-sontest kontrol gruplu seçkisiz” desen tercih edilmiştir (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2016, s.205). Denek havuzundan seçilen deneklerin yansız atama ile iki gruba ayrıldığı desen bir ilişki desendir. Öntest-sontest kontrol gruplu seçkisiz desende aynı değişkenlere bağımlı değişkenin etkisi iki kez ölçülür. Farklı katılımcılar tarafından oluşturulan deney ve kontrol gruplarının ölçümlerinin karşılaştırılmasını temel alan bu desen bundan dolayı karışık bir desendir (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2016, s.205).

Şekil 3. 1. Ön Test Son Test Kontrol Gruplu Seçkisiz Desen (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2016, s.205).

3.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini rekreatif etkinliklere katılan üniversite öğrencileri, örneklemi ise Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesinde eğitim hayatına devam eden gönüllü olarak katılım sağlayan öğrenciler oluşturmaktadır. Örneklem seçiminde “Basit Seçkisiz Örnekleme (Simple Random Sampling)” yöntemi kullanılmıştır. Her bir örneklem birimine eşit seçilme olasılığı vererek (seçilen birim seçilme olasılığının geriye kalan birimler için değişmemesi için havuza geri konularak) seçilen birimlerin örneklem alındığı yöntemde her bir örneklem birimine eşit seçilme olasılığı verilmesinin amacı örneklem uzaydan her bir örneklem birimine eşit olasılıkla seçilmesidir (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2016, s.85).

Araştırmaya Dahil Olma Kriterleri

- 1- Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi öğrencisi olmak,
- 2- Rekreatif etkinliklere katılımında engel olmaması,
- 3- 8 hafta boyunca etkinliklere tam katılım sağlamak,
- 4- Daha önce rekreasyon dersi almamış olmak,
- 5- Gönüllü onam vermiş olmak.

Araştırmadan Dışlama Kriterleri

- 1- Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi öğrencisi olmamak,
- 2- Rekreatif etkinliklere katılım engelinin bulunması,
- 3- 8 hafta boyunca uygulanan etkinliklere tam katılım sağlamamak, devamsızlık yapmak,
- 4- Daha önce rekreasyon dersi almış olmak,
- 5- Gönüllü onam vermemek.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada; verileri toplamak için kişisel bilgi formu ve çevresel duyarlılık ölçeği kullanılmıştır. Araştırmaya deney grubu (100), kontrol grubu (100) olmak üzere 200 katılımcı

gönüllü olarak dâhil edilmiş ancak araştırmanın dışlanma kriterlerinden bir tanesi olan “8 hafta boyunca uygulanan etkinliklere tam katılım sağlamamak, devamsızlık yapmak” şartı gereği gönüllülük esasına dayanan çalışmamızda düzenli olarak rekreatif etkinliklere katılmayan ve devamsızlık yapan katılımcılar değerlendirme dışı bırakılmış ve araştırma gerçek örneklemimiz ile 35 kişi üzerinden değerlendirilmeye alınmıştır.

Araştırmada her iki gruba da ön test uygulaması yapılmıştır. Deney grubuna 8 hafta boyunca rekreatif etkinlikler yaptırılırken, kontrol grubu bu etkinlikler dışında bırakılarak herhangi bir uygulama yaptırılmamıştır. Katılımcıların 8 haftalık boyunca her hafta 1 etkinlik olmak üzere birbirinden farklı rekreatif etkinliklere katılımları sağlanmış. 8 hafta sonunda her iki gruba da son test uygulaması yapılmıştır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Katılımcılara sunulan kişisel bilgi formunda cinsiyet, yaş, eğitim durumu, gelir düzeyi, yerleşim yeri, gibi kişisel sorularla birlikte, katılımcıların ebeveynleri ve çevre ile ilgili sorularda yer almaktadır.

3.3.2. Çevresel Duyarlılık Ölçeği

Araştırmaya katılan öğrencilerin çevresel duyarlılıklarını ölçmek ve çevresel duyarlılığa en çok etki eden değişkenleri belirlemek amacıyla 17 maddeden oluşan Demirel’ in 2009 yılında geliştirdiği ve üniversite öğrencilerinin çevresel duyarlılıklarını belirlemeye yönelik “Çevresel Duyarlılık Ölçeği” kullanılacaktır.

Ölçek alt boyutları “Genel Bilgi”, “Öneri” ve “Kişisel Davranış” şeklinde üç başlık altında sınıflandırılmıştır. “Hiç Katılmıyorum (1)”, “Katılmıyorum (2)”, “Kararsızım (3)”, “Katılıyorum (4)” ve “Tamamen Katılıyorum (5)” şeklinde ifadeler içeren 5’li Likert tipli ölçekte 1-7. Maddeler öneri boyutunu, 8-14. Maddeler genel bilgi boyutunu oluştururken 15-17. Maddeler kişisel davranış boyutunu oluşturmaktadır (Demirel, 2009, s.124-126).

3.4. Süreç/İşlem

Araştırmanın yapıldığı Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Yönetimi ile görüşülüp gerekli izinler alındıktan sonra Mersin Üniversitesi “Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurul Onayı” alınmıştır. Verilerin toplanması sırasında araştırmacı araştırmanın tüm kademesinde yer almıştır. Araştırmaya dahil edilmesi planlanan öğrencilere çalışmanın nasıl sürdürüleceği ile ilgili bilgilendirme yapıldıktan sonra “kişisel bilgi formu” ve “çevresel

duyarlılık ölçeği” takdim edilerek araştırmaya katılacak gönüllü öğrenciler 8 haftalık rekreatif etkinlikler üzerine kurgulanan çalışmaya dahil edilmiştir. Araştırma kapsamında katılımcıların kimliklerine ilişkin bilgiler istenmeyerek gizlilik ilkesine bağlı kalmıştır.

Toplamda 8 hafta süren araştırmada her hafta 1 etkinlik olmak üzere 8 etkinlik planlanmış ve hayata geçirilmiştir. Etkinlikler sırası ile;

- İlk hafta; Erciyes Dağı kayak etkinliği (Bu etkinlik ile hem doğa ile ilgili sözel bilgiler verilirken hem de çalışmamızın ilk adımı atılmış olacaktır.
- İkinci hafta; açık hava bisiklet turu.
- Üçüncü hafta; Harita ile hedef bulma etkinliği (Oryantiring).
- Dördüncü hafta; Yeşilburç doğal yürüyüş parkurundan doğa yürüyüşü etkinliği
- Beşinci hafta; Çevreci faaliyetler (Okul çevresi mıntıka temizliği).
- Altıncı hafta; Demirkazık Dağları Emli Vadisi gezisi (Hiking).
- Yedinci hafta; Sanatsal faaliyetlerde doğa fotoğrafları çekme etkinliği.
- Sekizinci hafta, Belemelik Vadisi gezisi (Hiking).

3.5. Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 22.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistiksel yöntemleri olarak sayı, yüzde, ortalama, standart sapma kullanılmıştır. Araştırma değişkenleri için normal dağılım testi uygulanmıştır.

İlgili literatürde, değişkenlerin basıklık çarpıklık değerlerine ilişkin sonuçların +1.5 ile -1.5 (Tabachnick ve Fidell, 2013), +2.0 ile -2.0 (George, ve Mallery, 2010) arasında olması normal dağılım olarak kabul edilmektedir. İki bağımsız grup arasında niceliksel sürekli verilerin karşılaştırılmasında t-testi, tekrarlı ölçümler arasındaki değişim eşleşmiş grup t-testi ile analiz edilmiştir.

4. BULGULAR

Yapmış olduğumuz çalışmada sekiz haftalık rekreatif etkinliklerin spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin genel bilgi, öneri, kişisel davranış ve çevresel duyarlılık düzeyindeki farkın belirlenmesi amaçlanmıştır. Alt problemlerimiz olan;

- 1- Üniversite öğrencilerine uygulanan 8 (sekiz) haftalık rekreatif etkinliklerin Genel Bilgi alt boyutuna göre fark var mıdır?
- 2- Üniversite öğrencilerine uygulanan 8 (sekiz) haftalık rekreatif etkinliklerin Öneri alt boyutuna göre fark var mıdır?
- 3- Üniversite öğrencilerine uygulanan 8 (sekiz) haftalık rekreatif etkinliklerin Kişisel Davranış alt boyutuna göre fark var mıdır?
- 4- Üniversite öğrencilerine uygulanan 8 (sekiz) haftalık rekreatif etkinliklerin Çevresel Duyarlılık Düzeyleri üzerinde fark var mıdır?

Sorularına yanıt ramak için kullanılan çevresel duyarlılık ölçeği ile toplanan veriler Kurtosis (basıklık) ve Skewness (çarpıklık) testleri ile dağılımlarına bakılarak, t testi ile analiz edilmiştir. Bu araştırma için çevresel duyarlılık ölçeğinin güvenirliği Cronbach's Alpha=0,85 olarak yüksek bulunmuştur. Basıklık ve çarpıklık değerleri tablo 4.1.' de sunulmuştur.

Tablo 4.1.
Normal Dağılım, Basıklık, Çarpıklık Testi

	Deney		Kontrol	
	Kurtosis	Skewness	Kurtosis	Skewness
Öneri öntest	0,788	-0,809	-0,389	-0,585
Öneri sontest	0,606	-0,776	-0,794	-0,458
Genel bilgi öntest	-0,36	-0,253	-0,841	-0,624
Genel bilgi sontest	-0,977	-0,121	-0,641	0,046
Kişisel davranış öntest	1,195	-0,581	0,798	-0,627
Kişisel davranış sontest	-0,974	0,087	1,666	-1,163
Çevresel duyarlılık genel öntest	0,185	-0,427	-0,51	-0,505
Çevresel duyarlılık genel sontest	-0,527	-0,426	0,341	-0,336

Tablo 4.2.
Çevresel Duyarlılık Puanlarının Gruplara Göre Farklılaşma Durumu

Gruplar	Deney (n=35)		Kontrol (n=35)		t	p
	Ort	Ss	Ort	Ss		
Öneri Öntest	4,414	0,344	4,373	0,493	0,403	0,689
Öneri Sontest	4,604	0,302	4,353	0,513	2,500	0,015
Genel Bilgi Öntest	4,392	0,369	4,453	0,498	-0,581	0,563
Genel Bilgi Sontest	4,567	0,301	4,369	0,408	2,313	0,024
Kişisel Davranış Öntest	3,838	0,625	3,811	0,516	0,198	0,844
Kişisel Davranış Sontest	4,148	0,545	3,838	0,659	2,143	0,036
Çevresel Duyarlılık Genel Öntest	4,326	0,318	4,351	0,442	-0,274	0,785
Çevresel Duyarlılık Genel Sontest	4,572	0,277	4,374	0,364	2,564	0,013

Öğrencilerin Gruplara göre öneri sontest puanları anlamlı farklılık göstermektedir($t(68)=2.500$; $p=0.015<0,05$). Deney grubunun öneri sontest puanları ($\bar{x}=4,604$), Kontrol grubunun öneri sontest puanlarından ($\bar{x}=4,353$) yüksek bulunmuştur.

Öğrencilerin Gruplara göre genel bilgi sontest puanları anlamlı farklılık göstermektedir($t(68)=2.313$; $p=0.024<0,05$). Deney grubunun genel bilgi sontest puanları ($\bar{x}=4,567$), Kontrol grubunun genel bilgi sontest puanlarından ($\bar{x}=4,369$) yüksek bulunmuştur.

Öğrencilerin Gruplara göre kişisel davranış sontest puanları anlamlı farklılık göstermektedir($t(68)=2.143$; $p=0.036<0,05$). Deney grubunun kişisel davranış sontest puanları ($\bar{x}=4,148$), Kontrol grubunun kişisel davranış sontest puanlarından ($\bar{x}=3,838$) yüksek bulunmuştur.

Öğrencilerin Gruplara göre çevresel duyarlılık genel sontest puanları anlamlı farklılık göstermektedir($t(68)=2.564$; $p=0.013<0,05$). Deney grubunun çevresel duyarlılık genel sontest puanları ($\bar{x}=4,572$), Kontrol grubunun çevresel duyarlılık genel sontest puanlarından ($\bar{x}=4,374$) yüksek bulunmuştur.

Öğrencilerin öneri öntest, genel bilgi öntest, kişisel davranış öntest, çevresel duyarlılık genel öntest puanları grup değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Tablo 4.3.
Deney Grubu Öntest ve Sontest Ölçümleri

Ölçümler	Öntest		Sontest		N	t	p
	Ort	Ss	Ort	Ss			
Öneri	4,414	0,344	4,604	0,302	35	-5,666	0,000
Genel Bilgi	4,392	0,369	4,567	0,301	35	-3,457	0,001
Kişisel Davranış	3,838	0,625	4,148	0,545	35	-3,559	0,001
Çevresel Duyarlılık Genel	4,326	0,318	4,572	0,277	35	-7,963	0,000

Öneri Öntest değerine ($\bar{x}=4,414$) göre öneri sontest değerindeki ($\bar{x}=4,604$) artış anlamlı bulunmuştur ($p=0,000<0,05$). Genel Bilgi Öntest değerine ($\bar{x}=4,392$) göre genel bilgi sontest değerindeki ($\bar{x}=4,567$) artış anlamlı bulunmuştur ($p=0,001<0,05$). Kişisel Davranış Öntest değerine ($\bar{x}=3,838$) göre kişisel davranış sontest değerindeki ($\bar{x}=4,148$) artış anlamlı bulunmuştur ($p=0,001<0,05$). Çevresel Duyarlılık Genel Öntest değerine ($\bar{x}=4,326$) göre çevresel duyarlılık genel sontest değerindeki ($\bar{x}=4,572$) artış anlamlı bulunmuştur ($p=0,000<0,05$).

Tablo 4.4.
Kontrol Grubu Öntest ve Sontest Ölçümleri

Ölçümler	Öntest		Sontest		N	t	p
	Ort	Ss	Ort	Ss			
Öneri	4,373	0,493	4,353	0,513	35	0,267	0,791
Genel Bilgi	4,453	0,498	4,369	0,408	35	0,836	0,409
Kişisel Davranış	3,811	0,516	3,838	0,659	35	-0,189	0,852
Çevresel Duyarlılık Genel	4,351	0,442	4,374	0,364	35	-0,283	0,779

Öneri Öntest değerine ($\bar{x}=4,373$) göre öneri sontest değerindeki ($\bar{x}=4,353$) düşüş anlamlı bulunmamıştır ($p=0,791>0,05$). Genel Bilgi Öntest değerine ($\bar{x}=4,453$) göre genel bilgi sontest değerindeki ($\bar{x}=4,369$) düşüş anlamlı bulunmamıştır ($p=0,409>0,05$). Kişisel Davranış Öntest değerine ($\bar{x}=3,811$) göre kişisel davranış sontest değerindeki ($\bar{x}=3,838$) artış anlamlı bulunmamıştır ($p=0,852>0,05$). Çevresel Duyarlılık Genel Öntest değerine ($\bar{x}=4,351$) göre çevresel duyarlılık genel sontest değerindeki ($\bar{x}=4,374$) artış anlamlı bulunmamıştır ($p=0,779>0,05$).

5. TARTIŞMA

Rekreatif etkinliklerin üniversite öğrencilerinde çevresel duyarlılık düzeyi üzerine etkilerinin belirlenmesi amacıyla yapılan araştırma bulgularına baktığımızda şu sonuçlara ulaşılmıştır. Araştırmaya katılan gönüllülerin gruplara göre öneri sontest puanları anlamlı farklılık göstermektedir($t_{(68)}=2.500$; $p=0.015<0,05$). Deney grubunun öneri sontest puanları ($\bar{x}=4,604$), Kontrol grubunun öneri sontest puanlarından ($\bar{x}=4,353$) yüksek bulunmuştur. Bunun nedeni olarak rekreatif faaliyetler kapsamında yer alınan ve doğa ile iç içe olan deney grubu katılımcıları çevresel duyarlılık adına ciddi gözlemler yaptıkları ve bu noktada kontrol grubu katılımcılarına kıyasla puanlar açısından daha yüksek bulunduğu şeklinde açıklanabilir. Literatürde yer alan benzer çalışmalarda (Demirel, Gürbüz ve Karaküçük, 2009; Alınacak ve Koç, 2009) çalışmamızı destekler niteliktedir. Öğrencilerin Gruplara göre genel bilgi sontest puanları anlamlı farklılık göstermektedir($t_{(68)}=2.313$; $p=0.024<0,05$).

Deney grubunun genel bilgi sontest puanları ($\bar{x}=4,567$), Kontrol grubunun genel bilgi sontest puanlarından ($\bar{x}=4,369$) yüksek bulunmuştur. İnsanlar doğayı kontrol edebilmek için onun nasıl işlediği hakkında yeterli bilgiye sahip olmalıdırlar ancak bu bilgiye çevreyi, doğayı zorunlu zamanlar dışında kalan zamanlarda keşfe çıkarak edinebilecekleri önemlidir. Sekiz haftalık rekreatif etkinliklere katılan deney grubu katılımcıları bu süre zarfında farklı etkinliklerle bu işleyişi kısmen gözlemlemişler şekilde söylenebilir. Bunun sonucunda da deney grubu, kontrol grubuna oranla puan bazında daha yüksek durumda görülmektedir. Literatürde yer alan benzer çalışmalar (Hoşgör, Gündüz-Hoşgör ve Karabulut, 2015; Dolmacı ve Bulgan, 2013) araştırmamız ile benzerlikler göstermektedir.

Öğrencilerin Gruplara göre kişisel davranış sontest puanları anlamlı farklılık göstermektedir($t_{(68)}=2.143$; $p=0.036<0,05$). Deney grubunun kişisel davranış sontest puanları ($\bar{x}=4,148$), Kontrol grubunun kişisel davranış sontest puanlarından ($\bar{x}=3,838$) yüksek bulunmuştur. Çevresel duyarlılığın benimsenmesi amacıyla katılım sağlanan rekreatif faaliyetlerin kişisel davranış açısından bakıldığında kişiye çevrenin önemi ciddi manada yansıttığını ve kişilerin su tüketimine, daha pahalı da olsa çevreye zarar vermeyecek ürünler tüketmek ve çevre ile ilgili haberleri yakından takip etmek gibi düşünler edindiği ve bunun sonucu olarak da kontrol grubuna göre puanların yüksek çıkmasının beklenen bir sonuç olduğu şeklinde yorumlanabilir. Alan yazında benzer çalışmalara rastlanmaktadır (Sam, Sam ve Öngen, 2010; Bektaş ve Şirin 2018).

Öğrencilerin Gruplara göre çevresel duyarlılık genel sontest puanları anlamlı farklılık göstermektedir($t_{(68)}=2.564$; $p=0.013<0,05$). Deney grubunun çevresel duyarlılık genel sontest puanları ($\bar{x}=4,572$), Kontrol grubunun çevresel duyarlılık genel sontest puanlarından ($\bar{x}=4,374$) yüksek bulunmuştur. Bunun nedeni olarak boş zamanlarında kişilerin katılım sağlayacakları

rekreatif etkinliklerin etkisinin olduğu şeklinde söylenebilir. Öğrencilerin öneri öntest, genel bilgi öntest, kişisel davranış öntest, çevresel duyarlılık genel öntest puanları grup değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). Öneri Öntest değerine ($\bar{x}=4,414$) göre öneri sontest değerindeki ($\bar{x}=4,604$) artış anlamlı bulunmuştur ($p=0,000<0,05$). Genel Bilgi Öntest değerine ($\bar{x}=4,392$) göre genel bilgi sontest değerindeki ($\bar{x}=4,567$) artış anlamlı bulunmuştur ($p=0,001<0,05$). Kişisel Davranış Öntest değerine ($\bar{x}=3,838$) göre kişisel davranış sontest değerindeki ($\bar{x}=4,148$) artış anlamlı bulunmuştur ($p=0,001<0,05$). Çevresel Duyarlılık Genel Öntest değerine ($\bar{x}=4,326$) göre çevresel duyarlılık genel sontest değerindeki ($\bar{x}=4,572$) artış anlamlı bulunmuştur ($p=0,000<0,05$). Öneri Öntest değerine ($\bar{x}=4,373$) göre öneri sontest değerindeki ($\bar{x}=4,353$) düşüş anlamlı bulunmamıştır ($p=0,791>0,05$). Genel Bilgi Öntest değerine ($\bar{x}=4,453$) göre genel bilgi sontest değerindeki ($\bar{x}=4,369$) düşüş anlamlı bulunmamıştır ($p=0,409>0,05$). Kişisel Davranış Öntest değerine ($\bar{x}=3,811$) göre kişisel davranış sontest değerindeki ($\bar{x}=3,838$) artış anlamlı bulunmamıştır ($p=0,852>0,05$). Çevresel Duyarlılık Genel Öntest değerine ($\bar{x}=4,351$) göre çevresel duyarlılık genel sontest değerindeki ($\bar{x}=4,374$) artış anlamlı bulunmamıştır ($p=0,779>0,05$).

Genel olarak bakıldığında araştırma sonuçları deney grubu üzerine olumlu sonuçlanmıştır. Bunu rekreatif etkinliklerin çevreye yönelik etkinliklerle ilişkili şekilde olduğu şeklinde söyleyebiliriz. Araştırmamız ile ilgili benzer sonuçlara ulaşan çalışmalara rastlanmaktadır. Hasdemir ve Hasdemir (2012) tarafından yapılan çevre amaçlı tarım arazilerini koruma (ÇATAK) programı ve bu programı uygulamada görevli personellerin çevresel duyarlılıklarının Yeni Çevresel Paradigma ölçeği ile incelendiği çalışmada görevli personelin genel itibarıyla çevresel duyarlılık algısının yeterli olduğu görülmüştür. Bir başka çalışmada ise, Eryılmaz ve Kıran (2017) yaptıkları araştırmada, Sinop Üniversitesi öğrencilerinin çevre algısını belirlemek amacıyla yapılan çalışmada; genel olarak kirlilik, doğal kaynakların yok olması ve iklim değişikliği gibi çevre sorunlarında farkındalık görülmüş ayrıca çevre sorunlarına duyarlı katılımcılarca çevre haberlerinin medyadan yaygın biçimde takip edildiği görülmüştür. Bu çalışmaların araştırma sonuçlarımız ile benzerlik göstermektedir.

Literatürde bizim bulgularımız ile tezatlık gösteren çalışmalara da rastlanmaktadır. Teyfur (2017), tarafından üniversite öğrencilerinin çevreye yönelik görüşlerinin değerlendirildiği çalışmada öğrencilerin genel olarak çevre merkezli düşündüğü ancak bu durumun bölüm ve sınıflara göre farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Başka bir çalışmada, Özbebek-Tunç, Akdemir-Ömür ve Düren' in (2012) 353 üniversite öğrencisinin çevresel farkındalıklarını incelediği çalışmada üniversite öğrencilerinin genel olarak çevreye ilişkin konularda duyarlı olduğu ancak aynı tutumu çevrenin korunmasına yönelik alınan tedbirlerde sergilemedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bir başka çalışmada, Kılıç ve İnal (2010) tarafından, çevre eğitimi alan ve almayan üniversite öğrencilerinin yeni ekolojik paradigma ölçeği ile

çevresel duyarlılıklarının incelendiği çalışmada yüksek öğretimde alınan çevre eğitiminin öğrencilerin çevre ile ilgili konulara yaklaşım tarzını etkilediği ancak bu sürecin çevreci davranışlar üzerinde herhangi bir değişikliğe sebep olmadığı sonucuna varılmıştır. Diğer bir çalışmada, Candan ve Maltaş Erol (2016) tarafından kent dinamiklerinin çevresel duyarlılık düzeylerinin belirlenmesine ilişkin 38 siyasi, 78 bürokrat ve 43 iş adamı ile yaptıkları çalışmada, katılımcılarda orta düzeyde çevresel davranış, düşük düzeyde ise çevresel düşünceye sahip oldukları bununla birlikte cinsiyet, yaş, hizmet süresi ve görev pozisyonları gibi özelliklerin katılımcılar arasında çevresel duyarlılık düzeyinde bir fark olmadığı sonucuna varılmıştır. Bir diğer araştırmada, Alp ve Tan (2016) tarafından, ziraat fakültesi öğrencilerinin çevre bilinci düzeyinin araştırıldığı tarama yönetimi ile yapılan çalışmada öğrencilerin iklim değişikliği konusunda yeterli bilgi düzeyine sahip olmadığı görülmüştür. Ayrıca öğrencilerin çevre ile ilgili herhangi bir sivil toplum kuruluşu üyesi olmadığı çevreye ilişkin etkinliklere katılmadığı bulgularına erişilmiştir. Sonuç olarak öğrencilerin yeterli çevre bilincine sahip olmadığı ve çevre ile ilgili verilen derslerin etkinliğinin yeniden gözden geçirilmesi gerektiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Tüm bu bilgiler ışığında, kısıtlı literatür incelendiğinde araştırmamız sonuçları ile benzerlik ve tezatlık gösteren çalışmalara rastlanmaktadır. Bu araştırmada rekreatif etkinliklere katılımın çevresel duyarlılık düzeyini olumlu yönde etkilediği sonucu ortaya çıkmaktadır. Kişilerin zorunlu zamanlar dışında kalan zamanlarında rekreatif etkinliklere katılımları birçok açıdan kişiye olumlu etki sağlayacağı gibi çevresel duyarlılığa da etkisi olduğu raporlanmıştır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç olarak, alan yazın incelendiğinde çevresel duyarlılık ile ilgili çeşitli çalışmalara rastlanmasına karşın rekreatif etkinliklerin çevresel duyarlılık üzerine etkisinin araştırıldığı deneysel bir araştırmaya rastlanmaması bu araştırmanın önemini bir kez daha ortaya çıkarmaktadır.

Ayrıca, araştırma sonuçları neticesinde elde edilen bulgular üniversite öğrencilerine uygulanan sekiz haftalık rekreatif etkinliklerin çevresel duyarlılık düzeyine etkisi olduğunu açıklamaktadır

Son olarak, bu araştırmanın bundan sonraki çalışmalarda araştırmacılara ve spor bilimine dolayısıyla rekreasyon alanına lokomotif görevi üstleneceği kanaatindeyiz.

- 1- Üniversite yönetimlerinin bu araştırma sonuçlarını göz önüne alarak, rekreatif etkinlikler planlamaları ve öğrencilerin bu etkinliklere katılımları için gerekli çalışmaları yapmaları önem teşkil edebilir.
- 2- Farklı araştırma grupları ve farklı değişkenler açısından yeni çalışmalar tasarlanabilir.
- 3- Farklı bir araştırmada üçüncü bir ölçüm yapılarak kalıcılığa etkisine bakılabilir.

KAYNAKLAR

- [1]. Ağılönü, A. ve Mengütay, S. (2009). Yerel yönetimlerde rekreasyon hizmetleri ve model belirleme. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(2), 161-176.
- [2]. Akatay, A. (2003). Örgütlerde zaman yönetimi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10, 281-300.
- [3]. Akçay, S. ve F.O. Pekel (2017). Öğretmen adaylarının çevre bilinci ve çevresel duyarlılıklarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Elementary Education Online*, 16(3), 1174-1184. doi: 10.17051/ilkonline.2017.330249
- [4]. Akesen, A. (1982). Rekreasyonel taşıma kapasitesi ve açık hava rekreasyonu planlamalarındaki önemi. *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, (32)1, 216-223.
- [5]. Aksoy, B. ve Karatekin, K. (2011). Farklı programlardaki lisans öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilimleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 153, 23-36.
- [6]. Aksu, Ö.V., Kılıç, C., Düzgüneş, E., Araz, N. ve Öztürk, K. (2017) Altındere Vadisi Milli Parkı kullanıcılarının rekreasyonel memnuniyetini etkileyen faktörlerin belirlenmesi. *Ormancılık Araştırma Dergisi*, (4) 1, 30-45.
- [7]. Akten, M., Yılmaz, O. ve Gül, A., (2009). Alan kullanım planlamasında rekreasyonel alan kullanım ölçütlerinin belirlenmesi: Isparta Ovası örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, A(2), 119-133.
- [8]. Akyüz, H., Kul, M. ve Yaşartürk, F. (2014). Rekreasyon açısından ormanlar ve çevre. *International Journal of Science Culture and Sport, Special Issue (1)*, 881-890.
- [9]. Alnıaçık, Ü. (2010). Çevreci yönelim, çevre dostu davranış ve demografik özellikler: Üniversite öğrencileri üzerinde bir araştırma. S.Ü. İ.İ.B.F. *Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 10 (20), 507-532.
- [10]. Alnıaçık, Ü. ve Koç, F. (2009, Kasım). *Yeni çevresel paradigma ölçeği ile üniversite öğrencilerinin çevreye yönelik tutumlarının değerlendirilmesi*. Balıkesir Üniversitesi Burhaniye MYO Bölgesel Kalkınma Kongresinde sunulan bildiri, Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir. Erişim adresi: http://akademikpersonel.kocaeli.edu.tr/umit.alniacik/bildiri/umit.alniacik31.05.2010_14.00.38 bildiri.pdf
- [11]. Alp, Ç. ve Tan, S. (2016, Mayıs). *Ziraat fakültesi öğrencilerinin çevre bilinci düzeyinin araştırılması*. 12. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresinde sunulan bildiri, Isparta. Erişim adresi: <http://www.tarimarsiv.com/wp-content/uploads/2017/04/73.pdf>
- [12]. Arslan, S. (2011). Serbest zaman kullanımı: sıradan serbest zaman etkinlikleri ve sistemli serbest zaman etkinlikleri. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13-2, 1-10.
- [13]. Altuğ, H., Birsen, H., Örnektekin, S., Döğeroğlu, T. ve VAN DOORN, W. (Ekim, 2008). *İskenderun-Payas Bölgesinde halkın hava kirliliği konusunda farkındalık ve bilinç düzeyinin belirlenmesi*. Hava Kirliliği ve Kontrolü Ulusal Sempozyumunda sunulan bildiri, Hatay.
- [14]. Ardahan, F. (2013a). Bireyleri rekreatif spor etkinliklerine motive eden faktörlerin REMM ölçeğini kullanarak çeşitli demografik değişkenlere göre incelenmesi: Antalya örneği. *Pamukkale Journal of Sport Sciences*, (4)2, 1-15.
- [15]. Ardahan, F. (2013b). Rekreasyonel egzersiz güdüleme ölçeğinin rekreatif spor türüne göre incelenmesi: Antalya örneği. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4, 95-108.
- [16]. Ardahan, F. ve Mert, M. (2014). Yaşam doyumu, ekolojik algı ve duygusal zekanın bireylerin rekreasyonel doğa sporlarına katılmasına etkisinin sorgulanması: Türkiye için logit analizi. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (6), 145-181.

- [17]. Ardahan, F. ve Yerlisu-Lapa, T. (2011d). Açık alan rekreasyonu: bisiklet kullanıcıları ve yürüyüşçülerin doğa sporu yapma nedenleri ve elde ettikleri faydalar, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8 (1), 1328-1341.
- [18]. Armutcu, F. (2018). *Fiziksel aktivite amaçlı park ve rekreasyon alanlarının kullanımını etkileyen faktörlerin belirlenmesi* (Yüksek Lisans tezi). Erişim adresi: <http://earsiv.batman.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12402/1947#sthash.v0H15Yxy.dpbs>
- [19]. Atay, L., Soylu, Y. ve Gökdemir, S. (2019). Çevre endişesi, çevresel fedakarlık, normlar ve yer tutumunun çevre dostu davranışa etkisi: Kapadokya/Göreme Milli Parkı örneği. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 16 (3), 398-417.
- [20]. Aytaç, M. ve Öngen, B. (2012). Doğrulamalı faktör analizi ile yeni çevresel paradigma ölçeğinin yapı geçerliliğinin incelenmesi. *İstatistikçiler Dergisi*, 5, 14-22.
- [21]. Bağmancı, M. (2019). *Okul öncesi öğretmenlerin çevresel duyarlılıkları ve çevre bilinçli tüketim düzeylerinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Erişim adresi: Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı.
- [22]. Balcı, V. ve Koçak, F. (2014). Spor ve rekreasyon alanlarının tasımında ve kullanımında çevresel sürdürülebilirlik. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 5 (2), 46-58.
- [23]. Baydar, M.L., Gül, H. ve Akçıl, A. (2009). *Bilimsel araştırmanın temel ilkeleri*. Isparta: SDÜ Basımevi.
- [24]. Baylan, E. (2009). Doğaya ilişkin inançlar, kültür ve çevre sorunları arasındaki ilişkilerin kuramsal bağlamda irdelenmesi. *Ankara Üniversitesi Çevre Bilimleri Dergisi*, 1 (2), 67-74.
- [25]. Bektaş, F. ve Şirin, E. F. (2018). Yeni çevresel paradigma ölçeği ile dağcılarının çevreye yönelik tutumlarının değerlendirilmesi. *Türk Spor Bilimleri Dergisi*, 1 (1), 20-26.
- [26]. Bilge, H. (2015). *Öğrencilerin çevresel duyarlılığının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans tezi). Erişim adresi: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı.
- [27]. Buhan, B. (2006). *Okul öncesinde görev yapan öğretmenlerin çevre bilinci ve bu okullardaki çevre eğitiminin araştırılması*, (Yayımlanmış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul. Erişim adresi:
- [28]. <file:///C:/Users/Win7/Desktop/BUHAN%20Y%C3%9CKSEK%20L%C4%B0SANS%20TEZ%C4%B0.pdf>
- [29]. Bulut, M. ve Koçak, F. (2016). Hazırlık öğrenimi gören kadın üniversite öğrencilerinin rekreatif etkinliklere katılmalarını engelleyen faktörlerin belirlenmesi. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 7 (2), 61-71.
- [30]. Büküşoğlu, N. ve Bayturan A.F. (2005). Serbest zaman etkinliklerinin gençlerin psiko-sosyal durumlarına ilişkin algısı üzerindeki rolü. *Ege Tıp Dergisi*, 44 (3), 173 - 177.
- [31]. Büyüköztürk, Ş., Kılıç, Çakmak, E., Akgün, Ö.A., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- [32]. Can, E. (2015). Boş zaman, rekreasyon ve etkinlik turizmi ilişkisi. *İstanbul Journal of Social Science*, 10, 1-17.
- [33]. Candan, H. ve Erol, M. (2016). Karaman kent dinamiklerinin çevresel duyarlılık düzeylerinin belirlenmesine yönelik bir araştırma. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(1), 95-112.
- [34]. Ceyhun, S. (2008). Spor tesislerinin rekreatif açıdan kullanımı. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 16 (1), 325-332.

- [35]. Çabuk, B. ve Karacaoğlu, C. (2003). Üniversite öğrencilerinin çevre duyarlılıklarının incelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 36 (1), 189-198.
- [36]. Çetinkaya, G. (2015). Doğa sporlarına katılım çevre tutumunu etkiler mi? Üniversite öğrencileri üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma. *Ankara Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 13 (2), 137-142.
- [37]. Çetinkaya, G. (2017). Kaya tırmanışının çevresel etkileri üzerine bir literatür incelemesi. *Spormetre*, 15 (4), 101-110.
- [38]. Çetinkaya, G., Yıldız, M. ve Özçelik M.A. (2016). Açık hava rekreasyon kapsamında milli park kullanım engelleri. *Mediterranean Journal of Humanities*, 6 (1), 99-114.
- [39]. Çevre Kanunu. (1983, 11 Ağustos). *Resmi Gazete* (Sayı:18132). Erişim Adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2872.doc>
- [40]. Çınar, V. ve Sanioğlu, A. (2004). Farklı branşlardaki beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin rekreasyon faaliyetlerine katılımlarının değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (11), 261-271.
- [41]. Dede, C., Yiğit, Y., Alvr, T. Ve Çınar, N. (Kasım, 2016). *Üniversite öğrencilerinin çevrenin fiziksel aktiviteye desteği ile ilgili farkındalıkları*. 3. Uluslararası Çevre ve Etik Sempozyumunda sunulan bildiri, Alanya. Erişim adresi:
- [42]. <https://pdfs.semanticscholar.org/ef3b/a251c14a284856aa9badbd53a51df8190522.pdf>
- [43]. Demir, C. (2002). Milli parklarda sürdürülebilirlik kavramının turizm ve rekreasyon faaliyetleri açısından analizi: Türkiye’deki milli parklara yönelik bir uygulama. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(8), 87-105.
- [44]. Demir, E. ve Yalçın, H. (2014). Türkiyede çevre eğitimi. *Tüük Bilimsel Derlemeler Dergisi*, 7(2), 7-18.
- [45]. Demirel, M. (2009). *Rekreasyonel etkinliklere katılım ve çevresel duyarlılık* (Doktora tezi). Erişim adresi: <https://scholar.google.com/scholar?cluster=4720786217771668658&hl=en&oi=scholar>
- [46]. en&oi=scholar
- [47]. Demirel, M., Gürbüz, B. ve Karaküçük, S. (2009). Rekreasyonel aktivitelere katılımın çevreye yönelik tutum üzerindeki etkisi ve yeni ekolojik paradigma ölçeğinin geçerliği ve güvenilirliği. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 7(2), 47-50.
- [48]. Demirel, M. ve Harmandar, D. (2009). Üniversite öğrencilerinin rekreasyonel etkinliklere katılımlarında engel oluşturabilecek faktörlerin belirlenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6 (1), 838-846.
- [49]. Dirlik, R. (2016). *Açık alan rekreasyon faaliyetlerinin yaşam doyumuna etkisi* (Yüksek Lisans tezi). Erişim adresi:
- [50]. <http://dspace.balikesir.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12462/3116#sthash.6PoEpjXk.dpbs>
- [51]. Doğa nedir? (2020, 21 Haziran). Erişim adresi: <https://doga.nedir.org/>
- [52]. Doğan, G., Gürel, E. ve Gürler, Z. (2017). Kahramanmaraş ili merkez ilçede yaşayan bireylerin çevresel duyarlılıkları ve bilgi düzeyleri üzerine bir araştırma. *The Journal of Academic Social Science Studies*, (54), 165-178.
- [53]. Doğuay, N. (2009). *Aydın bölgesindeki pamuk üreticilerinin çevresel duyarlılıklarının belirlenmesi* (Yüksek Lisans tezi). Erişim adresi:
- [54]. <http://adudspace.adu.edu.tr:8080/xmlui/handle/11607/1396>
- [55]. Dolmacı, N. ve Bulgan, G. (2013). Turizm etiği kapsamında çevresel duyarlılık. *Journal of Yaşar University*. 29(9), 4853-4871. Erişim Adresi:

https://www.researchgate.net/publication/303810913_TURIZM_ETIGI_KAPSAMINDA_CEVRES_EL_DUYARLILIK_ENVIRONMENTAL_SENSITIVITY_IN_SCOPE_OF_THE_TOURISM_ETHICS

[56]. Ekinci, N.E., Kalkavan, A., Üstün, Ü.D. ve Gündüz, B. (2014). Üniversite öğrencilerinin sportif ve sportif olmayan rekreatif etkinliklere katılmalarına engel olabilecek unsurların incelenmesi. *Sportif Bakış: Spor ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(1), 1-13.

[57]. Erkal, S., Şafak, Ş. ve Yertutan, C. (2011). Sürdürülebilir kalkınma ve çevre bilincinin oluşturulmasında ailenin rolü. *Sosyoekonomi*, 1, 145-158.

[58]. Erten, S., (2004). Çevre eğitimi ve çevre bilinci nedir, çevre eğitimi nasıl olmalıdır?. *Çevre ve İnsan Dergisi, Çevre ve Orman Bakanlığı Yayın Organı*, 65(66).

[59]. Eryılmaz, Ç. ve Kıran, Ö. (2017). Üniversite öğrencilerinin çevre algısı: Sinop Üniversitesi örneği. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 61, 186-199.

[60]. George, D. and Mallery, M. (2010). SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference, 17.0 update (10a ed.) Boston: Pearson.

[61]. Gökdayı, F. ve Demirel, M. (2018). Bir boş zaman etkinliği olarak doğa sporları aktivitelerine katılan bireylerin çevresel farkındalık düzeylerinin incelenmesi. *Uluslararası Dağcılık ve Tırmanış Dergisi*, 1(1), 45-53.

[62]. Gül, S., Aydoğmuş, M., Çobanoğlu, İ.H. ve Türk, H. (2018). Üniversite Öğrencilerinin Çevre Bilinçlerinin İncelenmesi: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Örneği. *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi*, (4)3, 13-28.

[63]. Gültekin, P. Özdede, S., Korkut, C., Esentürk, A., Gül, H. ve Topçu, K. (2018). Rekreatif aktivitelere katılımın mental sağlığa etkilerinin değerlendirilmesi: Düzce kenti örneği. *Türkiye Peyzaj Araştırmaları Dergisi*, (1)1, 26-41.

[64]. Gümüş, H. (2016). *Rekreatif alanların kullanım etkenlerinin incelenmesi* (Doktora tezi). Erişim adresi: https://www.researchgate.net/profile/Hueseyin_Guemues/publication/318043807_REKREASYONEL_ALANLARIN_KULLANIM_ETKENLERININ_INCELENMESI_INVESTIGATION_OF_EFFECTS_OF_RECREATIONAL_AREAS_USAGE/links/5956c29faca272c78ab9569e/REKREASYONEL-ALANLARIN-KULLANIM-ETKENLERININ-INCELENMESI-INVESTIGATION-OF-EFFECTS-OF-RECREATIONAL-AREAS-USAGE.pdf

[65]. Gümüş, H., Alay, Özgül, S. ve Karakılıç, M. (2017). Fiziksel aktivite için park ve rekreasyon alanlarına gelen kullanıcıların mekan seçimini ve fiziksel aktiviteye katılımını etkileyen faktörler. *Sportmetre*, 15 (1), 31-38.

[66]. Gümüş, H. ve Koç, M.C. (2019, Nisan). *Rekreasyon alan tercihi ve psikolojik iyi oluş* (Öz.) 6. Uluslararası Multidisipliner Çalışmaları Kongresinde sunulan bildiri, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Gaziantep. Erişim adresi:

[67]. https://www.researchgate.net/publication/334736788_Rekreasyon_alan_tercihi_ve_psikolojik_iyi_olus

[68]. Gürbüz, M. ve Aydın, A.H. (2012). Zaman kavramı ve yönetimi. *KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi/ KSU Journal of Social Sciences*, 9 (2), 1-20.

[69]. Gürbüz, M., Karakoç, A. ve Armur, M. (2009). *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi (Türkiye) ile OSH Devlet Üniversitesi (Kırgızistan) öğrencilerinin çevre bilinç düzeylerinin değerlendirilmesi*. Uluslararası çevre sempozyumunda sunulan bildiri, Kırgızistan. Erişim adresi: <https://www.academia.edu/25986615/>

[70]. Hasdemir, M. ve Hasdemir M. (2012, Eylül). *Çevre amaçlı tarım arazilerine koruma programı ve bu programı uygulamada görevli personellerin çevre duyarlılıkları*. 10. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresinde sunulan bildiri, Konya. Erişim adresi:

<http://www.tarimarsiv.com/cevre-amacli-tarim-arazilerini-koruma-programi-ve-bu-programi-uygulamada-gorevli-personellerin-cevre-duyarliliklari/>

[71]. Hoşgör, H., Gündüz-Hoşgör, D. ve Karabulut, N. (2015). Sağlık bilimleri fakültesi öğrencilerinin yeni ekolojik paradigma ölçeğine göre çevreye yönelik tutumlarının belirlenmesi: kıyaslamalı bir analiz. *Research Gate*, 198-208. doi:10.17681/hsp.02704

[72]. İmamoğlu, M., İmamoğlu, A. ve İmamoğlu, M. (2014). Rekreatyonel planlamada Cehennemdere Vadisi örneği. *Uluslararası Hakemli Akademik Spor Sağlık ve Tıp Bilimleri Dergisi*, 10 (4), 106-112.

[73]. Kalaycı-Önaç, A., Birişçi, T., Gündel, H., Işikel, N. ve Çalışkan, E. (2018). Üniversite öğrencilerinin rekreatyonel eğilimleri üzerine bir araştırma. *Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 5 (1), 1-9.

[74]. Kalburan, Cevher, F.N. (2009). "Çocuklar için çevresel tutum ölçeği" ile "Yeni ekolojik paradigma ölçeği" nin geçerlik ve güvenilirlik çalışması ve çevre eğitim programının etkisinin incelenmesi (Doktora tezi). Erişim adresi: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>

[75]. Karakaş, A. ve Güngör, H.Y. (2015). Turizm faaliyetlerinin çevreye etkisi. K. Güven (Ed.), *Güneydoğu Anadolu Bölgesi Çevre Sorunları Sempozyum ve Çalıştay Kitabı* içinde (ss. 221-226). Diyarbakır.

[76]. Karaküçük, S. (2008). *Rekreatyon Boş Zamanları Değerlendirme*. Ankara: Gazi Kitabevi.

[77]. Karaküçük, S. ve Akgül, B.M. (2016). *Ekorekreatyon Rekreatyon ve Çevre*. Ankara: Gazi Kitabevi.

[78]. Karaküçük, S., Ayyıldız-Durhan, T., Akgül, B.M., Aksın, K. ve Özdemir, A.S. (2019). Oryantiring sporcularında ekosentrik antroposentrik antipatik yaklaşımların rekreatyon fayda ile ilişkisi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39 (3), 1263-1288.

[79]. Karaşah, B. (2017). Kentsel ve kırsal rekreatyon alanlarına yönelik kullanıcı tercihlerinin belirlenmesi "Artvin Kenti Örneği". *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 19 (1), 58-69.

[80]. Kayaer, M. (2013). Çevre ve etik yaklaşımlar. *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 63-76.

[81]. Kaypak, Ş. (2011). Küreselleşme sürecinde sürdürülebilir bir kalkınma için sürdürülebilir bir çevre, *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 13 (20), 19-33.

[82]. Kement, Ü. ve Demirci, B. (2017, Mayıs). *Ekolojik Farkındalığın Çevre Dostu Rekreatyon Davranışına Etkisi: Turizm Eğitimi Alan Öğrenciler Üzerine Bir Araştırma*. II. Ulusal Sürdürülebilir Turizm Kongresinde sunulan bildiri, Akdeniz Üniversitesi, Antalya. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/389132>

[83]. Kılıç, M. ve Şenel, G. (2013). Üniversite öğrencilerinin rekreatyon etkinliklerine katılımlarındaki sosyolojik etkenler ve yapısal kısıtlamalar. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 3 (3), 220-227.

[84]. Kılıç, S. ve İnal, M. E. (2010). Yükseköğretimde çevre eğitimi alan ve almayan öğrencilerde çevre bilinci: Niğde Üniversitesi örneği. *Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi*, 3 (2), 70-83.

[85]. Kızanlıklılı, M.M. (2014). Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarında rekreatyon eğitiminin yapısı. *International Journal of Science Cultura and Sport*, 1, 46-60.

[86]. Kocalar, A.C. (Nisan, 2019). *Şehirlerin gelişiminde rekreatyon faaliyetleri ile spor ve oyun alanlarının planlanmasının önemi: Türkiye'deki uygulamalar*. II. International Physical Education, Sport, Recreation and Dance Congress sunulan bildiri, Alaaddin Keykubat Üniversitesi, Alanya. Erişim adresi:

- [87]. https://www.researchgate.net/publication/334575893_Sehirlerin_Gelisiminde_Rekreasyon_Faaliyetleri_ve_Spor_Alanlarinin_Planlanmasinin_Onemi_Turkiye'den_Uygulama_Ornekleri
- [88]. Koçak, F. ve Balcı, V. (2010). Doğada yapılan sportif etkinliklerde çevresel sürdürülebilirlik. *Ankara Üniversitesi Çevre Bilimleri Dergisi*, 2(2), 213-222.
- [89]. Köşker, N. (2013). İlkokul öğrencileri ve sınıf öğretmeni adaylarının doğaya ilişkin algıları ve sorumluluklarına yönelik düşünceleri. *International Periodical For The Languages Literature and History of Turkish or Turkic*, 8 (3), 341-355.
- [90]. Limitsiz merak (2020, 11 Haziran). Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi Kuramı ve marka/ihtiyaç ilişkisi Erişim adresi: <http://limitsizmerak.blogspot.com/2015/11/maslowun-ihitiyaclar-hiyerarşisi-kuram.html>
- [91]. Okur- Berberoğlu, E. ve Uygun, S. (2012). Çevre farkındalığı-çevre tutumu arasındaki ilişkinin yapısal eşitlik modeli ile sınanması. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25 (2), 459-473.
- [92]. Önder, S. (2003). Selçuk Üniversitesi öğrencilerinin rekreasyonel eğilim ve taleplerinin belirlenmesi üzerinde bir araştırma. *Selçuk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 17 (32), 31-38.
- [93]. Özbebek, Tunç, A., Akdemir, Ömür, G. ve Düren, A.Z. (2012). Çevresel farkındalık. *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 47, 227-246.
- [94]. Özdemir, Ö. (2013) *Sürdürülebilir tüketim davranışlarında kişisel değerlerin rolü: Kadın öğretim elemanlarının giysi elden çıkarma davranışları üzerine bir araştırma* (Yükseklisans tezi, Çukurova Üniversitesi). Erişim adresi: <http://libratez.cu.edu.tr/tezler/9089.pdf>
- [95]. Özşaker, M. (2012) Gençlerin serbest zaman aktivitelerine katılamama nedenleri üzerine bir inceleme. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*, 14 (1), 126-131.
- [96]. Öztürk, Y. (2018). Boş zaman, rekreasyon ve turizm kavramları arasındaki ilişkinin karşılaştırılmalı bir analizi. *Sosyal Beşeri ve İdari Bilimler Dergisi*, 1 (2), 31-42
- [97]. Ramazanoğlu, F., Altungül, O. ve Özer, A. (2004). Sportif açıdan rekreasyon etkinliklerinin değerlendirmesi. *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları*, 3 (1), 176-178.
- [98]. Sabancı, G. (2016). *Öğretim elemanlarının rekreasyonel faaliyetlere katılımlarını engelleyen faktörlerin belirlenmesi* (Yüksek Lisans tezi). Erişim adresi: <http://acikerisimarsiv.selcuk.edu.tr:8080/xmlui/handle/123456789/6182>
- [99]. Sağlam, S. ve Demirci, Güler, M. P. (2013). İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin çevreye yönelik tutum ve algılarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6 (4), 283-303.
- [100]. Sağlık, A. ve Kelkit, A. (2014). Çanakkale kent halkının rekreasyonel eğitim ve taleplerinin belirlenmesi. *ÇOMÜ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 2(1), 27-36.
- [101]. Sam, N., Sam, R. ve Öngen, K. B. (2010). Üniversite öğrencilerinin çevresel tutumlarının yeni çevresel paradigma ve benlik saygısı ölçeği ile incelenmesi. *Akademik Bakış Dergisi*, (21), 1-15.
- [102]. Selim, S., Karakuş, N., Elkan, S. ve Selim, C. (2011). Meslek yüksekokulu öğrencilerinin çevre sorunlarına ilişkin görüş ve tutumlarının değerlendirilmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, (12), 148-154.
- [103]. Serçek, S. ve Özaltaş, Serçek, G. (2015). Serbest zaman etkinlikleri olarak üniversite öğrencilerinin rekreatif etkinliklere katılmaları ve sosyalleşmeleri arasındaki ilişki. *Akademik Bakış Dergisi*, (51), 1-21.
- [104]. Sezen, J. (2013). *Trakya bölgesinde çevresel duyarlılık analizi ve Avrupa Birliği boyutu* (Doktora tezi). Erişim adresi: <http://acikerisim.nku.edu.tr:8080/xmlui/handle/20.500.11776/325>

- [105]. Şan, S. (2014). Öğrenci kulüp faaliyetleri yoluyla çevresel duyarlılık geliştirmede empati kullanımı (Yükseklisans tezi). Erişim adresi: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- [106]. Tabachnick, B.G. ve Fidell, L.S. (2013). B.G. Tabachnick, L.S. Fidell Using Multivariate Statistics (sixth ed.) Pearson, Boston.
- [107]. Talay, İ., Akpınar, N. ve Belkayalı, N. (2010). Doğal kaynakların rekreasyonel ve turizm amaçlı kullanımının ekonomik değerinin tespiti: Göreme tarihi milli parkı örneği. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 8(2), 137-146.
- [108]. Talay, İ., Kaya, F. ve Belkayalı, N. (2010). Sosyo-ekonomik yapının rekreasyonel eğilim ve talepler üzerine etkisi: Bartın kent örneği. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 8(2), 147-156.
- [109]. Tavazar, H. ve Güzel, P. (2018). Rekreasyonel faaliyetlerin sürdürülebilir etkinlik yönetimindeki rolünün incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 20 (4), 69-87.
- [110]. Teyfur, E. (2017). Üniversite öğrencilerinin çevreye yönelik görüşleri. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (11), 73-87.
- [111]. Topal, M. ve Arlan, E.I. (2010) Türkiye’de çevre mühendisliği bölümleri ve eğitimi. *Erciyes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 26 (1): 34-49.
- [112]. Tuncer, G., Tekkaya, C., Sungur, S., Çakıroğlu, J., Ertepinar, H. ve Kaplowitz, M. (2009). Assessing pre-service teachers’ environmental literacy in Turkey as a mean to develop teacher education programs. *International Journal of Educational Development*, 29, 426-436.
- [113]. Tütüncü, Ö. ve Aydın, İ., Küçükusta, D., Avcı, N. ve Taş, İ. (2011). Üniversite öğrencilerinin rekreasyon faaliyetlerine katılımını etkileyen unsurların analizi. *Spor Bilimleri Dergisi*, 22 (2), 69-83.
- [114]. Tütüncü, Ö. ve Aydın, İ. (2014). Toplum ve açık hava rekreasyon faaliyetleri: ABD örneği. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 25 (1), 118-120.
- [115]. Tütüncü, Ö. ve Kuşluyan, Z. (1997). Çevre sorunlarının doğada rekreasyon faaliyetlerine duyulan gereksinimi artırıcı etkisi. *Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi*, 1 (2), 9-11.
- [116]. Üstündağ, Ö., Devocioğlu, S. ve Akarsu, E.E. (2011, Mayıs). *Spor ve Rekreasyon Alanlarının Şehir Planlamasındaki Yeri ve Önemi* (Öz). 6. Uluslararası İleri Teknolojiler Sempozyumunda sunulan bildiri, Fırat Üniversitesi, Elazığ. Erişim Adresi: <http://web.firat.edu.tr/iats/cd/subjects/Civil&Construction/CAC-8.pdf>
- [117]. Yaraş, E., Akın, E. ve Şakacı, B.K. (2011). Tüketicilerin çevre bilinci düzeylerini belirlemeye yönelik bir araştırma. *Öneri*, 9(35), 117-126.
- [118]. Yılmaz, O. (2016). *Sosyal bilgiler ve fen bilgisi eğitimi lisans programlarının çevre eğitimi açısından değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans tezi). Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırşehir. Erişim adresi:
- [119]. https://www.researchgate.net/publication/330345035_Sosyal_Bilgiler_ve_Fen_Bilgisi_Egitimi_Lisans_Programlarının_Cevre_Egitimi_Acisindan_Degerlendirilmesi
- [120]. Yılmaz, V., Çelik, H.E. ve Yağizer, C. (2009). Çevresel duyarlılık ve çevresel davranışın ekolojik ürün satın alma davranışına etkilerinin yapısal eşitlik modeli ile araştırılması. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2), 1-14.
- [121]. Yılmaz, V. ve Arslan, T. (2011). Üniversite öğrencilerinin çevre koruma vaatleri ve çevre dostu tüketim davranışlarının incelenmesi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(3), 1-10.

[122]. Yüksek, T., Çilli, M., Kurdoğlu, O., Dinçer, D. ve Yüksek, F. (Nisan, 2012). *Fırtına Vadisinde rekreasyonel faaliyetler ve çevresel etkileri*. Rekreasyon Araştırmaları Kongresinde sunulan bildiri,

[123]. Antalya. Erişim Adresi:

[124]. <http://anatoliajournal.com/turizmkulliyati/ulusalkongreler/rekreasyon1.pdf>

[125]. Yüksel Y. (2019). Sertifikasız okullar ile eko-okullar ve yeşil bayraklı eko-okulların sürdürülebilirlik bilinci açısından karşılaştırılması. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36, 50-62.

[126]. Zaman kavramı. (2020, 15 Haziran). Erişim adresi: <http://tdk.gov.tr/>

EKLER**Ek- 1 KİŞİSEL BİLGİ FORMU**

Bu araştırmada üniversite öğrencilerinin çevresel duyarlılıklarının değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla hazırlanan ankette, insanların çevresel duyarlılıklarını yansıtan ifadeler yer almaktadır. Ankette farklı soru tipleri uygulanmış olup, sizden istenilen, her bir ifadenin örneklediği durumu, uygun yanıt aralığına uygun cevapları vererek ya da uygun işaretleri koyarak belirtmenizdir. Bu ankette kişisel bilgileriniz gizli tutulacaktır. Verdiğiniz tüm yanıtlar bilime katkı sağlayacaktır. Bu nedenle vereceğiniz cevapların doğruluğu ve hassasiyeti noktasında ilginiz için şimdiden teşekkür ederiz.

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Can KOÇ

Öğrenci
Ender KARAGÜLLE

1. Cinsiyetiniz?	() Kadın () Erkek
-------------------------	---------------------

2. Yaşınız? (Lütfen Belirtiniz)	
--	--

3. Fakülte/Yüksekokul –Bölüm/Sınıfınız?

Fakülte/Yüksekokul	
Bölüm	
Sınıf	

4. Toplamı oluşturan bireylerin gelir düzeyini düşündüğünüzde “1” en düşük “5” en yüksek basamak olmak koşuluyla kendinizi bu gelir düzeyinin hangi basamağında görüyorsunuz?

Çok Kötü	Kötü	Normal	İyi	Çok İyi
1	2	3	4	5

5. En uzun süre ikamet ettiğiniz yerleşim yeri:

Köy	İlçe	İl	Büyükşehir
1	2	3	4

6.Ebeveynlerinizin öğrenim düzeyi nedir?

Anne	Okuryazar ()	İlköğretim ()	Lise ()	Üniversite ()	Lisansüstü ()
Baba	Okuryazar ()	İlköğretim ()	Lise ()	Üniversite ()	Lisansüstü ()

7. Doğada yapılan sportif etkinliklere katılır mısınız?

Evet () Hayır ()

- Aşağıdaki soruyu yukarıdaki soruya (7. Soruya) cevabınız EVET ise cevaplayınız.

8. Aşağıdaki tabloda belirtilen doğa sporu aktivitelerinden hangilerine katılıyorsunuz? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

Trekking ()	Kampçılık ()
ATV ()	Kaya tırmanışı ()
Dağ yürüyüşü ()	Kayak, snowboard ()
Dağcılık ()	Orienteering ()
Dağ Bisikleti ()	Paintball ()
Diğer (Lütfen Belirtiniz)	

9. Bir çevre kuruluşuna üyeliğiniz var mı?

Evet () Hayır ()

10. Doğa sporları etkinliklerine ailenizde sizden başka katılan var mı?

Evet () Hayır ()

11. Çevreye ilişkin konularda ailenizle fikir alışverişi yapar mısınız?

Evet () Hayır ()

12. Çevre ile ilgili bir kuruluşa alinizde üye olan var mı?

Evet () Hayır ()

13. Aileniz yaşamsal tüketim tercihlerinde çevrenin korunmasına yardımcı önlemler alır mı?

Evet () Hayır ()

Ek-2 ÇEVRESEL DUYARLILIK ÖLÇEĞİ

Çevreye yönelik düşüncelerinizi tespit etmek üzere hazırladığımız anketimize cevap verirken “doğru ve yanlış” cevapların olmadığını, yalnızca düşüncelerinizdeki önem sırasına göre verilen ifadelerin yanında yer alan size en yakın numarayı işaretleyiniz. Ankette yer alan ifadelere samimiyetle cevap verdiğiniz için teşekkür ederim.

	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1. Hızlı nüfus artışı ciddi bir sorundur. (Ö.B.)	1	2	3	4	5
2. Çevrenin korunması için en önemli etken bilinç ve kararlılıktır. (Ö.B.)	1	2	3	4	5
3. Çevre sorunlarının çözümünde toplumsal çevre bilinci oluşturulmalıdır. (Ö.B.)	1	2	3	4	5
4. Doğal kaynakların hızla tüketilmesi geleceğimiz için önemli bir sorundur. (Ö.B.)	1	2	3	4	5
5. Yer kürenin giderek ısınması gelecekte facialara sebep olabilir. (Ö.B.)	1	2	3	4	5
6. Gelecekte insanlığı tehdit eden en önemli problem çevre tahribatıdır. (Ö.B.)	1	2	3	4	5
7. Çevreyi korumak için girişilen çabalar yetersizdir. (Ö.B.)	1	2	3	4	5
8. Gazete, dergi ve televizyonlarda çevre ile ilgili programlara, daha çok yer verilmelidir. (G.B.B.)	1	2	3	4	5
9. Çevre tahribatı tehlikeli bir noktaya doğru gitmektedir. (G.B.B.)	1	2	3	4	5
10. İnsanlar ciddi olarak çevreye zarar vermektedir. (G.B.B.)	1	2	3	4	5
11. Eğer biz dünyadaki doğal kaynaklarımızı nasıl geliştireceğimizi ve kullanabileceğimizi öğrenebilirsek, dünyamız pek çok doğal kaynağa sahiptir. (G.B.B.)	1	2	3	4	5
12. Bitki ve hayvanların da en az insanlar kadar var olma hakkı vardır. (G.B.B.)	1	2	3	4	5
13. İnsanlar doğayı kontrol edebilmek için onun nasıl işlediği hakkında yeterli bilgiye sahip olmalıdır. (G.B.B.)	1	2	3	4	5
14. Eğer şu an içinde bulunulan durum devam ederse gelecekte önemli ekolojik problemlerle karşı karşıya kalacağız. (G.B.B.)	1	2	3	4	5
15. Çevre ile ilgili gelişmeleri gazete, dergi ve televizyonlardan takip ederim. (K.D.B.)	1	2	3	4	5
16. Daha pahalıda olsa çevreye zarar vermeyen ürünleri tercih ederim. (K.D.B.)	1	2	3	4	5
17. Su tüketimime dikkat ederim. (K.D.B.)	1	2	3	4	5

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve Soyadı : Ender KARAGÜLLE

Doğum Tarihi : 04.08.1982

E-mail : enderkaragulle@gmail.com

Öğrenim Durumu :

Derece	Bölüm/Program	Üniversite	Yıl
Lisans	Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü	Niğde Üniversitesi	1999-2003
Yüksek Lisans	Sosyal Bilimler Enstitüsü Yakınçağ Tarihi Anabilim Dalı	Niğde Üniversitesi	2004-2007
Yüksek Lisans	Orta Öğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı	Selçuk Üniversitesi	2008-2009
Yüksek Lisans	Eğitim Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı	Mersin Üniversitesi	2018-Devam etmektedir.

Görevler

Görev Unvanı	Görev Yeri	Yıl
Bilgisayar İşletmeni	Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi	2004-Devam etmektedir.

ESERLER (Makaleler ve Bildiriler)

- 1- Karagülle, E. ve Koç, M.C., (2020). Osmanlı Devletinde menzil okçuluğu. *Dünya Sağlık ve Tabiat Araştırmaları Dergisi*, (2), 80-106.